

GUJOURNALEN

NR 2 | APRIL 2011

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Jazzarglädje

Anders Jormin låter studenterna
ta plats i musiken.

I GU:S LÖNEBOTTEN

Statsvetarna
har fått nog

NYHET 4

KRITIK MOT OMORGANISATION

Dekanerna tycker
till om förslaget

NYHET 8

SLAGET ÄNNU INTE FÖRLORAT

Sven-Eric Liedman
uppmanar till kamp

ESSÄ 25

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

GU JOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

April

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031-786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR
Eva Lundgren 031-786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 031-786 29 29
johan.wingborg@gu.se

BILDREDAKTÖR
Mattias Jacobsson 031-786 5706
mattias.jacobsson@gu.se

GRAFISK FORMGIVNING & LAYOUT
Anders Eurén

MEDVERKANDE SKRIBENTER
Magnus Pettersson, Lena Mattsson,
Sven-Eric Liedman & Annika Hansson

KORREKTUR
Robert Ohlson, Välskrivet i Göteborg

ADRESS
GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST
gu-journalen@gu.se

INTERNET
www.gu-journalen.gu.se

TRYCK
Geson Hylte Tryck

UPPLAGA
6200 ex

ISSN
1402-9626

UTGIVNING
7 nummer/år. Nästa nummer
utkommer den 11 maj 2011.

MANUSSTOPP
21 april 2011

MATERIAL
För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar
redaktionen.

Citera gärna, men ange källan.

ADRESSÄNDRING
Gör skriftlig anmälan till redaktionen.

OMSLAG
Anders Jormin, professor vid
Högskolan för scen och musik.
Foto: Johan Wingborg

REKTOR HAR ORDET

RED 10 ger underlag till förstärkt forskning

GENOM RED 10 har vi för första gången genomfört en extern granskning av all vår forskning. Denna visar att vi på flera forskningsområden är världsledande men också att det finns områden där vi behöver utvecklas. När det gäller universitetsgemensamma frågor får vi beröm för en väl fungerande infrastruktur och nöjda doktorander. Rekrytering och graden av samarbete är däremot områden där bedömare anser att vi behöver förbättra oss.

RED 10-rapporten är inte bara spännande och intressant läsning. Det är också en oerhört värdefull information som nu ska tas om hand och omsättas i verksamhetsplaneringen på alla nivåer inom universitetet. Den kommer också att ingå som en naturlig del av underlaget till Göteborgs universitets långsiktiga strategi för åren 2013–2020.

NÄR VI ÄNDÅ ÄR inne på ämnet forskning så är det säkert många som har reagerat över Riksrevisionens rapport om universitetssektorns oförbrukade forskningsmedel. I dagsläget uppgår dessa till cirka 13 miljarder kronor och beskrivs som ett stort problem. Det synsättet är lika tokigt som att beskriva god orderingång inom näringslivet som problematiskt.

Det är knappast något nytt fenomen att landets lärosäten har en andel oförbrukade medel när året är slut. Förklaringen är enkel. Medlen söks för forskning som oftast ska bedrivas

under flera år samtidigt som pengarna är öronmärkta för specifika projekt och därmed i realiteten in-tecknade. Dessutom tar det tid att sätta i gång ett forskningsprojekt. Normal igångsättningstid är sex till arton månader, vid större, tvärvetenskapliga projekt kan det ta betydligt längre tid.

EN VIKTIG ORSAK bakom de senaste årens snabba ökning av oförbrukade forskningsmedel är en rejält ökad tillströmning av forskningspengar. Detta är naturligtvis positivt och något som vi är mycket glada över. Samtidigt har regeringens stora och snabba strategiska forskningsinsatser skapat ett ökat tryck på lärosätena. Med befintliga forskare redan in-tecknade i olika projekt skulle vi på kort tid ha behövt anställa flera hundra nya forskare för att klara av den ackumulerade mängden forskningsmedel. Här har vi helt enkelt inte hunnit med eftersom varje professionellt genomförd rekrytering tar tid.

Synsättet har stöd hos finansminister Anders Borg. Han uttalade vid ett offentligt möte nyligen förståelse för jämförelsen med industrins orderingång och sade att det måste få ta lite tid ”innan universitet och forskningsinstitutioner vuxit in i resurserna”. Det är självklart glädjande i en tid när tävlingen om de statliga resurserna hårdnar. Det indikerar också en vilja att skapa goda förutsättningar för forskningskapitalet vilket i sin tur är avgörande för

Sveriges chanser att utvecklas till en attraktiv forskarnation.

I skrivande stund är jag och många med mig chockade över den katastrof som drabbat Japan. Den visar hur snabbt och oväntat stora förändringar kan ske i omvärlden. Som ett internationellt universitet har vi både utbytesstudenter och anställda i Japan. Vi har ett ansvar för dessa personer och såg därför tidigt till att de fick all information och det stöd de kan tänkas behöva i den situation som råder.

PAM FREDMAN

FOTO: HILLEVI NAGEL

REDAKTIONEN HAR ORDET

TIDIGARE VAR JU arbete synonymt med lönearbete, med en tydlig uppdelning av tid för arbete och fritid, i timmar, minuter, och fyra veckors ostörd semester. Definitionen av arbete har omtolkats i takt med den ekonomiska utvecklingen och gränserna mellan fritid och privatliv har alltmer suddats ut. För många av oss med ett friare, kreativt arbete blir det en allt svårare gränsdragning. I den här tidningen följer vi upp temat arbete från förra numret, och visst är det märkligt att det är status att vara upptagen jämnt, att ha en späckad kalender, ständigt på språng och uppkopplad. Vi har talat med Barbara Czarniawska, Göran Malmstedt och Christofer Pihl.

Så kom då till slut rapporten: RED 10, en detaljerad lunta på 653 sidor. Det är den mest omfattande granskningen av universitetets forskning som hittills gjorts. Det ska bli spännande att se vad som händer nu och hur rapporten kan användas för att utveckla Göteborgs universitet.

DET HAR KOMMIT IN en massa synpunkter på ledningens förslag till ny organisation. Hela 89 remissvar. Vi har bara läst en handfull men det är inte särskilt förvånande att fakulteterna är starkt kritiska till centrala delar av förslaget, vilket visar på svårigheterna att bryta upp universitetets maktstruktur. En vanlig synpunkt är att planerna på en

omorganisation kommer i fel ordning. Först ska kärnverksamheten struktureras, sedan stödet. Dessutom har RED 10 kommit med sin rapport som måste analyseras.

I DETTA NUMMER uppmärksammar vi samhällsvetarnas löner vid GU, som i en nationell jämförelse ligger förhållandevis lågt. Det gäller säkert även humanisterna. Att det är så stora skillnader mellan lärosäten och mellan vetenskapsovervakade är uppseendeväckande. GU:s låga löneläge är också något som påpekas i RED 10.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

4 Massprotest mot låga löner

Statsvetare har inte bara en låg lön nationellt utan tjänar sämre än genomsnittet vid fakulteten.

6 Forskningen granskad

Hela universitetets forskning har nu utvärderats av internationella panelgrupper. För de flesta blev resultatet positivt, men GU är dåligt på rörlighet.

8 Omfattande kritik

Fakulteterna sågar flera delar av förslaget till en ny organisation och ifrågasätter nyttan.

10 Över 1 000 flygresor till Stockholm

Trots att det strider mot policy är det fortfarande många som flyger till huvudstaden.

12 Havsmiljö blir centrum

Alla fakulteter ska samarbeta kring forskning om havet.

13 Dykning i 30 minusgrader

Oceanograf Agneta Fransson är hittills den enda kvinnan som gått kursen i is- och vinterdykning.

14 Med kontrabasen i packningen

Att flyga med en kontrabas är inte det enklaste men Anders Jormin har uppfunnit ett hopfällbart instrument.

18 Status att alltid vara upptagen

Inget skrämmer mer än att vara sysslöslös, säger Barbara Czarniawska.

20 Psykologi - inte det du tror

Möt Lars-Olof Johansson som svarar på varför vi behöver mer psykologi.

23 Så blir du en bättre föreläsare!

Lars-Åke Kernell erbjuder en unik tjänst som gör att du blir en bättre lärare.

24 Jobbar jag?

Bo Rothstein hittar ingen blankett där han kan fylla i sina arbetsuppgifter. Dessutom debatt om rankingar.

25 Alla ska in i samma mall

Sven-Eric Liedman är oroad över dagens mått på kunskap och produktivitet.

Statsvetarna kräver bättre betalt

Missnöjet groor på statsvetenskapliga institutionen. Där har närmare 60 medarbetare ställt sig bakom ett öppet brev till prefekt, dekan, rektor och de fackliga organisationerna. Kravet? Kraftigt höjda löner.

INFÖR ÅRETS löneförhandling har lektorerna Staffan I. Lindberg och Carl Dahlström gjort en lönegranskning där de jämfört vad statsvetarna i Göteborg tjänar i förhållande till samhällsvetare nationellt men även jämfört med kollegorna i Lund och Uppsala. Resultatet blev en smärre chock.

– Vi kunde knappt tro att det var sant. En professor vid statsvetenskapliga institutionen tjänar i snitt 5 600 kronor mindre i månaden jämfört med samhällsvetare nationellt. Bland lektorer är skillnaden i medellön cirka 4 600 kronor. Lönenivån är inte bara låg nationellt utan även jämfört med andra institutioner inom fakulteten, säger Staffan I. Lindberg som flyttade hit i våras från University of Florida, där han verkat i 5 år. Hans lön som lektor sattes utan någon förhandling till 34 500 kronor.

– Take it, or leave it! Så tolkade jag prefektens bud. I min enfald trodde jag att lönerna sattes sjyst. Sedan när jag började gå runt förstod jag att många löner, inte bara min, sätts utifrån en absolut miniminivå som blivit en norm. Många människor är förbannade och besvikna.

STAFFAN I. LINDBERG tycker det är märkligt att lönerna är så låga med tanke på att institutionen i alla utvärderingar faller väl ut. Många forskare producerar flitigt i vetenskapliga tidskrifter och institutionen har varit väldigt framgångsrik med att dra in externa pengar.

– Men denna kollektiva framgång återspeglas inte i lönenivån, menar Staffan I. Lindberg. Det är en gåta varför vi skulle ha betydligt lägre lön jämfört med andra institutioner inom en och samma fakultet.

Han ser en uppenbar risk att det i framtiden kan bli svårt att rekrytera och behålla spetskompetenser.

– Varför ska man vara kvar här när man kan få betydligt bättre betalt på andra ställen? Arbetsmarknaden är betydligt mer rörlig idag och den tiden när folk tog anställning utan att bry sig om lönen är förbi. Låt mig ta ett exempel: Om jag som docent

Staffan Lindberg

jobbar 15 år och därefter 15 år som professor blir det ett inkomstbortfall på 2 miljoner kronor jämfört med om jag hade varit i Lund.

– Kontentan är om man vill vara ett ledande universitet då måste man kunna betala konkurrenskraftiga löner. Så ser verkligheten ut nu för tiden.

Exakt vilka krav ställer ni i årets löneförhandling?

– Vi förväntar oss att gapet minskar avsevärt. Om vi inte kommer upp i nivå med Lunds universitet, då

Många människor är förbannade och besvikna.

är vi redo att gå vidare och fundera på andra åtgärder. Vi har hittills bara gläntat på verktygslådan. Vi har 100 år av facklig erfarenhet bakom oss och man ska veta att det finns många kapabla människor på institutionen som kan agera politiskt.

För prefekt Ulf Bjereld kommer rapporten inte som en överraskning.

– Den avslöjar inga nyheter, men den lyfter på ett systematiskt sätt fram de skillnader som finns. Det låga löneläget har historiska rötter men situationen skärptes i samband med att institutionen genomgick en ekonomisk kris för sex-sju år sedan. Nu har ekonomin stabiliserats.

HAN POÄNGTERAR att under de senaste två lönerörelserna har institutionens forskare fått de högsta löneökningarna inom fakulteten.

Ulf Bjereld tycker att det låga löneläget, både i förhållande till andra lärosäten och andra enheter inom GU, är orimligt.

– Statsvetenskapliga institutionen beskrivs i RED 10 som ett flaggskepp vid fakulteten. Det är allmänt känt att våra lärare och forskare ligger i framkant inom svensk och i en del fall internationell samhällsvetenskap.

ALLAN ERIKSSON

FOTO: JOHAN WINGBORG

Samhällsvetarnas löner/medellön/månad

	LEKTOR	PROFESSOR	FORSKARE/FORSKAR-ASSISTENT
Statsvetenskapliga institutionen	34 431	46 918	29 403
Samhällsvetenskapliga fakulteten	35 391	49 425	35 800
Göteborgs universitet	36 676	51 890	34 593
Nationellt	38 990	55 140	35 970
Lunds universitet	38 383	52 829	
Uppsala universitet	38 503	55 397	

Fakta: Lönestatistiken är från september 2010. Vid statsvetenskapliga institutionen ingår även post-dokantställningar i kategorin forskare. Dessutom anges medellönen för professorer, med undantag av en person drar upp medellönen med 2 000 kronor. För Uppsala universitet anges endast professorer anställda av UU, här ingår inte befordrade eller professorer utnämnda av regeringen. Den nationella statistiken bygger på uppgifter som hämtade ur Sulfs lönestatistik och gäller samhällsvetenskaplig och juridisk/rättsvetenskaplig inriktning. Siffrorna för Göteborgs universitet omfattar hela universitetet, inte bara samhällsvetenskap. För Lunds och Uppsala universitet anges medellön inom samhällsvetenskap.

Extra satsning krävs

Facket backar upp både statsvetarnas och psykologiprofessorernas krav på höjda löner.

MARTIN SELANDER, som är ordförande för Sacorådet vid GU, tycker att det är bekymmersamt att löneläget är lågt inom hela hum-sam området jämfört med riket i övrigt.

– Det är viktigt att höja lönerna generellt, och speciellt för lärare och forskare, men det är ingen lätt uppgift. Trots att vi fått ett riktigt bra löneavtal kan det bli tufft att rätta till alla snedsitsar. Det klarar man inte av inom en lönerörelse utan det krävs en extra satsning som i stor utsträckning måste finansieras

utanför RALS-potten, säger Martin Selander.

Saco tycker att kraven som statsvetarna ställer är rimliga.

– Vi vet om de siffrorna och det är frustrerade att det är så stora skillnader, både mellan olika lärosäten och inom en och samma fakultet.

En annan fråga som facket länge kämpat för är att jämna ut löneskillnader mellan befordrade och rekryterade professorer.

– Det finns lärosäten som har jobbat särskilt för att komma till rätta med problemet och GU har där lyckats att lära, säger Martin Selander

ALLAN ERIKSSON

Befordrade professorer har klart sämre lön

Även psykologerna har tagit upp kampen om högre löner. Sju professorer, samtliga befordrade, undrar varför de har betydligt lägre lön än rekryterade professorer, trots att de utför samma arbete.

JAN JOHANSSON HANSE har kartlagt löneläget bland professorerna på psykologiska institutionen och kommit fram till att det skiljer cirka 8 500 kr per månad mellan befordrade och rekryterade professorer. Den löneskillnaden är osaklig, menar han.

– Det är inte längre någon skillnad på våra arbetsuppgifter, vi gör samma jobb. Under hösten försvann den sista skillnaden när vi befordrade professorer fick examensrätt för doktorsavhandlingar och rätt att sitta i forskarutbildningsnämnden, där vi numera är i majoritet.

Vid institutionen har alla befordrade professorer en lön som ligger under 50 000 kr medan samtliga rekryterade professorer har en lön på mer än 50 000 kr.

– Det blir en differens på 100 000 kronor per år.

MEDELLÖNEN för befordrade professorer ligger på cirka 46 000 kr vilket i en nationell jämförelse betyder att de ligger i den lägsta lönekategorin, den så kallade 10:e percentilen.

Jan Johansson Hanse

Jan Johansson Hanse hänvisar till GU:s regler för lönesättning där det framgår att "likvärdiga arbetsuppgifter skall lönesättas lika", om det inte finns saklig grund för annat.

Trots att de har samma arbetsuppgifter har befordrade professorer också betydligt mer undervisning i sin tjänst än rekryterade professorer.

– Vi har fått betydligt mer ansvar de senaste åren. Oavsett hur man vrider och vänder på det har vi befordrade professorer i psykologi en låg lön jämfört med andra professorer inom institutionen och i en nationell jämförelse.

MEN ATT DET skulle finnas osakliga löneskillnader, håller inte prefekt Anders Biel med om.

– Som institution måste vi kunna planera verksamheten och vi kan inte överblicka hur många som blir befordrade. Det kan bli väldigt dyrt för oss om vi både ska anta doktorander och betala högre löner för professorer. Konsekvensen är att vi får färre doktorander samtidigt som vi får allt fler professorer, som har en viktig uppgift att handleda just doktorander.

– Dessutom är befordran en möjlighet, inte en rättighet, som innebär att man får lite bättre betalt och lite mer forskningstid.

DEN SOM SÖKER en tjänst som professor blir tuffare granskad än den som blir befordrad, menar Anders Biel. Det finns även skillnader i arbetets innehåll, påpekar han. Bland annat ingår inte handledning av doktorander i den befordrade professorns ordinarie arbetsuppgifter, utan är något som han eller hon får extra timmar för.

– Lönen är en viktig drivkraft men inte den enda. Det ska vara en skillnad i lön mellan de två grupperna, men om differensen ska vara 5 000 kronor i månaden eller 8 000 kronor, vill jag inte uttala mig om. Jag ser gärna att man kopplar lönen till prestation, vissa gör mer och andra mindre, och det ska löna sig att vara duktig och produktiv.

Jan Johansson Hanse och hans kollegor har skickat in en anhållan om lönejustering, där de argumenterar för att de blivit felaktigt inplacerade lönemässigt.

– Majoriteten av framtidens professorer kommer att vara befordrade, så om man inte gör något åt det nu kommer vi att ligga ännu sämre till i en internationell jämförelse, säger Jan Johansson Hanse.

ALLAN ERIKSSON

Han valde bort GU

PROFESSOR MIKAEL HEIMANN valde bort Göteborgs universitet, inte bara på grund av den låga lönen utan för att villkoren var så mycket sämre.

Han tog sin psykologexamen i Göteborg och sin dokortitel vid vid Pennsylvania State University, USA. Efter att ha arbetat vid GU under hela 1990-talet fick han en professur vid Universitetet i Bergen, där han blev kvar i fem år för att därefter bli professor vid Linköpings universitet. 2008 sökte han en tjänst som lektor vid GU.

Han blev också erbjuden jobbet, men när han skulle förhandla om lön och villkor tog det en oväntad vändning.

– Först var jag tvungen att gå ner i lön med 10 000 kronor och sedan acceptera en tjänst med 70 procent undervisning. Mitt intryck var att det inte

fanns något förhandlingsutrymme, inte ens två millimeter.

Istället valde han att stanna kvar i Linköping.

Idag har han en lön på över 60 000 kronor i månaden och tjänst där han forskar 80 procent av tiden.

– Jag upplever att Linköpings universitet är lite mer flexibelt än Göteborgs universitet. Det finns en tradition om att gamla universitet inte behöver konkurrera eftersom det ändå är så populärt att komma dit, men det betyder att man tar en risk.

Varför har du börjat twittra?

» - JAG BÖRJADE MED Twitter främst för att lära mig hur det fungerar. Nu vet jag det och inser samtidigt vilken effektiv kanal för kommunikation det är. Här stöter man på allt från studenter till ministrar och man kan själv välja hur man

vill utnyttja mediet. Jag håller mig ganska strikt till omvärldsbevakning och till det som är arbetsrelaterat, säger förvaltningschef P-O Rehnquist. Du hittar hans twitterflöden på: <http://twitter.com/PeORehnquist>

Rättelse

» I FÖRRA NUMRET skrev vi om institutioner som förra året köpte varor och tjänster utan att följa lagen om offentlig upphandling. Olyckligtvis stod det miljoner kronor i rubriken på tabellen. Därför kunde man få intrycket att det handlade om köp om hundratals miljoner, vilket det inte alls gör. Det största köpet stod statsvetenskapliga institutionen för (1,5 miljoner), övriga köp var på 500 000 kronor eller lägre. GU Journalen beklagar misstaget.

NYHETER

18 paneler utvärderade GU

För lite tid för platsbesöken

FOTO: JOHAN WINGBORG

Med RED 10 är universitetet 653 sidor forskningsgranskning rikare. Projektledarna Susanne Holmgren och Gustav Bertilsson Uleberg är nöjda med hur arbetet har framskridit.

Men granskare och institutioner tycker att platsbesöken borde ha fått ta längre tid.

RED 10 SKULLE identifiera styrkor och svagheter i forskningen vid GU. Arton paneler med internationella experter utvärderade och satte betyg på lika många forskningsområden, från "poor" till "outstanding".

Det visar sig i rapporten att granskarna har viktat olika aspekter – som produktivitet, forskningens relevans och organisatorisk kapacitet – på skilda sätt beroende på forskningsområde och institutioner.

– Det är naturligt. Alla paneler har fått samma instruktioner, muntligen och skriftligen. Men sedan lyser vissa saker på en del ställen medan andra

saker märks för att de är mindre bra. Dessutom spänner granskningen över olika områden med olika kulturer, säger Susanne Holmgren, som utgör ena hälften av projektledarduon.

BLAND ANNAT HAR institutionen för matematiska vetenskaper inte betygats i sin helhet. Det beror dels på att den också har Chalmers som huvudman, dels på att underlagen som lämnades in ansågs bristfälliga av panelens experter.

– Vi är ändå väldigt nöjda med att ha genomfört detta stora projekt på deadline, säger Susanne Holmgren.

Projektledarna sammanfattar arbetet med RED 10 i en internrapport i april. Så småningom finns den tillgänglig för GU:s lärare på GUL. Ett av syftena med RED 10 är också att GU

Susanne Holmgren och Gustav Bertilsson Uleberg var projektledare för RED 10 och jobbade in i det sista för att bli klara i tid.

lär sig något om själva utvärderingsprocessen.

Granskarna har framfört kritik mot att för lite tid var avsatt för platsbesöken. Hur ser ni på det?

– Det är en dimensionering av budget, miljöfrågor och andra detaljer. Den här utvärderingen är inte lika detaljerad som när man bara utvär-

derar ett ämne. Vi använde oss av samma modell som man hade i Lund. Men jag förstår ändå att både sakkunniga och institutioner tycker att det hade varit bra med längre tid, säger Susanne Holmgren.

Samtidigt var platsbesöken inte det viktigaste utan institutionernas skriftliga underlag och självvärderingarna. Vissa institutioner har inte helt beaktat riktlinjerna från projektledarna. Har det brutit i informationen?

– Det kan möjligen ha uppfattats så. Men riktlinjerna för institutioner och sakkunniga har funnits där och vi har varit tillgängliga för frågor hela tiden. Det här är första gången som vi gör en övergripande utvärdering av forskningen vid GU. En del har lyckats bra, andra mindre bra med att plocka fram underlag. Det kan vara en fråga om vana, säger Susanne Holmgren.

DE 18 PANELERNA bestod av olika personer. Det är alltså bara institutionerna inom vart och ett av de arton forskningsområdena som har granskats av en och samma grupp experter. Frågan är om man kan jämföra de olika institutionerna med varandra.

– Jag tycker att man kan det om man samtidigt säger att det här är ett utgångsläge för en diskussion, säger Susanne Holmgren och lägger till att den summa pengar varje forskare har tillgång till kan vara en intressant faktor.

Samtidigt var syftet att experterna skulle jämföra varje institution mot bakgrund av den internationella nivån för området eller ämnet:

– Idealiskt står varje panelutlåtande som ett separat dokument. Syftet har inte varit att jämföra institutionerna med varandra utan varje institution med den internationella nivån inom området, säger Gustav Bertilsson Uleberg.

GU Journalen finns på engelska

GU JOURNALEN har lanserat en speciell pdf-version där ett urval artiklar presenteras på engelska. Se mer på www.gu-journalen.gu.se. Sprid gärna tidningen till gästforskare och andra intresserade. Du hittar även GU Journalen på Facebook.

Nominera pedagogiska priser 2011!

Göteborgs universitet delar varje år ut två pedagogiska priser, ett individuellt pris och ett lagpris, för att premiера lärare som utvecklat och genomfört en kurs eller utbildning på ett föredömligt sätt. Studenter och anställda ombeds att komma in med nomineringar. Nomineringstiden går ut den 5 maj. Läs mer på: www.gf.adm.gu.se/kvalitetsarbete

Finns det några negativa aspekter på en sådan här forskargranskning?

– En fara är ämnesjäv. Är man naturvetare kan det hända att man per automatik tycker att det naturvetare gör är bra. Det kan finnas i alla led. Det betyder inte att man medvetet höjer det egna ämnet, utan att man förstår det bättre, och det kan förstås båda höja och sänka, säger Susanne Holmgren.

Som ett komplement till de sakkunnigas rapport har ett konsultföretag gjort bibliometriska analyser baserade på publikationer registrerade i GUP mellan 2004 och 2009. Analyserna pekar på stora skillnader i internationell publicering mellan ämnesområdena. De visar också att andelen samförfattade publikationer varierar, från ytterst låg inom musik, drama och litteratur till hög inom biologi. Susanne Holmgren och Gustav Bertilsson Uleberg understryker att bibliometri inte kan ersätta den sortens kvalitativa granskningar som har gjorts i RED 10.

MAGNUS PETERSSON

fakta: RED 10

Resultaten i korthet

Granskarna lovordar GU för:

- många excellenta forskningsområden
- en unik position inom livsvetenskaper, medicin och inom flera områden av humaniora
- nöjda doktorander
- excellenta faciliteter

Granskarna rekommenderar däremot GU att:

- rekrytera fler forskare utanför det egna lärosätet
- öka flödet av postdoktorer och andra forskare tidigt i karriären från och till GU
- se över strukturen för institutioner och fakulteter och minska antalet högspecialiserade och underbemannade enheter
- stärka tvärvetenskapliga samarbeten både inom GU och med andra lärosäten

De anmärker även på att forskningspengar ibland betalar undervisningen, att forskarkåren är homogen vad gäller kön, nationalitet och etnicitet och att lönerna inte är konkurrenskraftiga.

Läs rapporten på: www.vision2020.gu.se/strategiska-projekt/RED10/rapport/.

In med RED 10 i verksamheten 2012

Slutsatserna från RED 10 ska bakas in som åtgärder i verksamhetsplanerna för 2012. Det är rektor Pam Fredmans besked till GU:s prefekter och dekaner.

GU REKRYTERAR för många forskare internt, forskarlönerna är inte konkurrenskraftiga och internationell publicering är rejält sällsynt på sina håll. Frågorna som GU har att ta itu med efter granskarnas kritik är många.

Pam Fredman passar dock på frågan om vilka specifika åtgärder som väntar.

– Resultatet av RED 10 ska nu hanteras på alla nivåer inom universitetet. På GU centralt handlar det om

Vi måste fundera på hur vi rekryterar forskare.

de övergripande frågorna. Vi måste till exempel fundera på hur vi rekryterar forskare. Vad ger vi för incitament för att får dem att arbeta vidare? Vi måste också bli bättre generellt på att samverka inom och utom universitetet, säger Pam Fredman.

När en rekryteringspolicy kommer är dock oklart. Först måste RED 10 "processas".

I rapporten talas det om att lönerna vid GU inte är konkurrenskraftiga. Vad gör ni åt det?

– Lönerna äger vi inte själva eftersom det handlar om ersättningarna från staten. Generellt är lönerna låga inom den svenska universitetsvärlden, säger Pam Fredman och tillägger att i Sverige ingår mycket i den generella välfärden som i andra länder

FOTO: CARINA ELMÅNG

Pam Fredman

för den enskilde.

Det måste forskare från utlandet upplysas om bättre framöver.

RED 10 pekar på att GU saknar en strategi för att hitta arbete till utlandsrekryterade forskares makar och makor.

– Det är inte bara en universitetsfråga för det är inte säkert att maken eller maken arbetar inom universitetet. Det är en stor politisk fråga och vi har väckt den också i andra sammanhang.

GRANSKARNA HAR också betygssatt forskningen vid de olika enheterna, från "poor" som lägst till högsta betyget "outstanding". En stor fråga framöver blir hur institutioner med låga betyg hanteras.

– Det vill jag framför allt att man diskuterar på institutionsnivå. Men jag har sagt från början att det kan komma att innebära omprioriteringar. Det behöver inte innebära att man lägger ner en enhet som fått lågt betyg utan den kan växa tillsammans med andra, säger Pam Fredman.

– Jag räknar med att resultatet av RED 10 ska avspeglas i verksamhetsplanerna på de olika nivåerna för 2012.

EN SAK LOVAR dock Pam Fredman att ta itu med på stört: webbsidorna. Granskarna konstaterar att de engelska webbsidorna påfallande ofta avviker från vad som står på de svenska sidorna, och efterlyser mer av överensstämmelse.

– Först och främst måste man kunna hitta på sidorna när man kommer utifrån. Dessutom måste de engelska sidorna självklart överensstämma med de svenska.

MAGNUS PETERSSON

Forskningsmiljöer med toppkvalitet enligt RED 10

Enastående - outstanding

institutionen för data och informationsteknik
kemisk ekologi (inst. för marin ekologi)

mitokondrier och metabolism (inst. för biomedicin)
oral biokemi (odontologiska inst.)

Excellent till enastående - excellent to outstanding

biomaterial (inst. för kliniska vetenskaper)
molekylär och klinisk medicin (inst. för medicin)
endokrin fysiologi (inst. för neurovetenskap och fysiologi)
psykiatri och neurokemi (inst. för neurovetenskap och fysiologi)
barn- och ungdomspsykiatri (inst. för neurovetenskap och fysiologi)

Excellent

institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
institutionen för arbetsvetenskap
institutionen för marin ekologi
institutionen för kemi
Svenskt NMR Centrum
institutionen för fysik
statsvetenskapliga institutionen
psykologiska institutionen
bakteriologi och immunologi (inst. för biomedicin)
glykobiologi (inst. för biomedicin)
gastrokirurgisk forskning och utbildning (inst. för kliniska vetenskaper)
symptom och hälsa (inst. för vårdvetenskap och hälsa)
invärtesmedicin (inst. för medicin)
institutionen för neurovetenskap och fysiologi
neurofysiologi
odontologisk psykologi och folkhälsa (inst. för odontologi)
oral och maxillofacial radiologi (inst. för odontologi)
parodontologi (inst. för odontologi)
Gothenburg Research Institute, GRI

Ny organisation ifrågasätts

Åtta dekaner tycker till om omorganisationen

Fakulteterna är starkt kritiska till delar av förslaget. Bland annat vill man inte centralisera administrationen eller förändra det kollegiala styret. Däremot är alla överens om att universitetet måste fungera som en enda myndighet och att arbets- och delegationsordningen behöver ses över. Sammanlagt har hela 89 instanser svarat på rektors förslag på omorganisation.

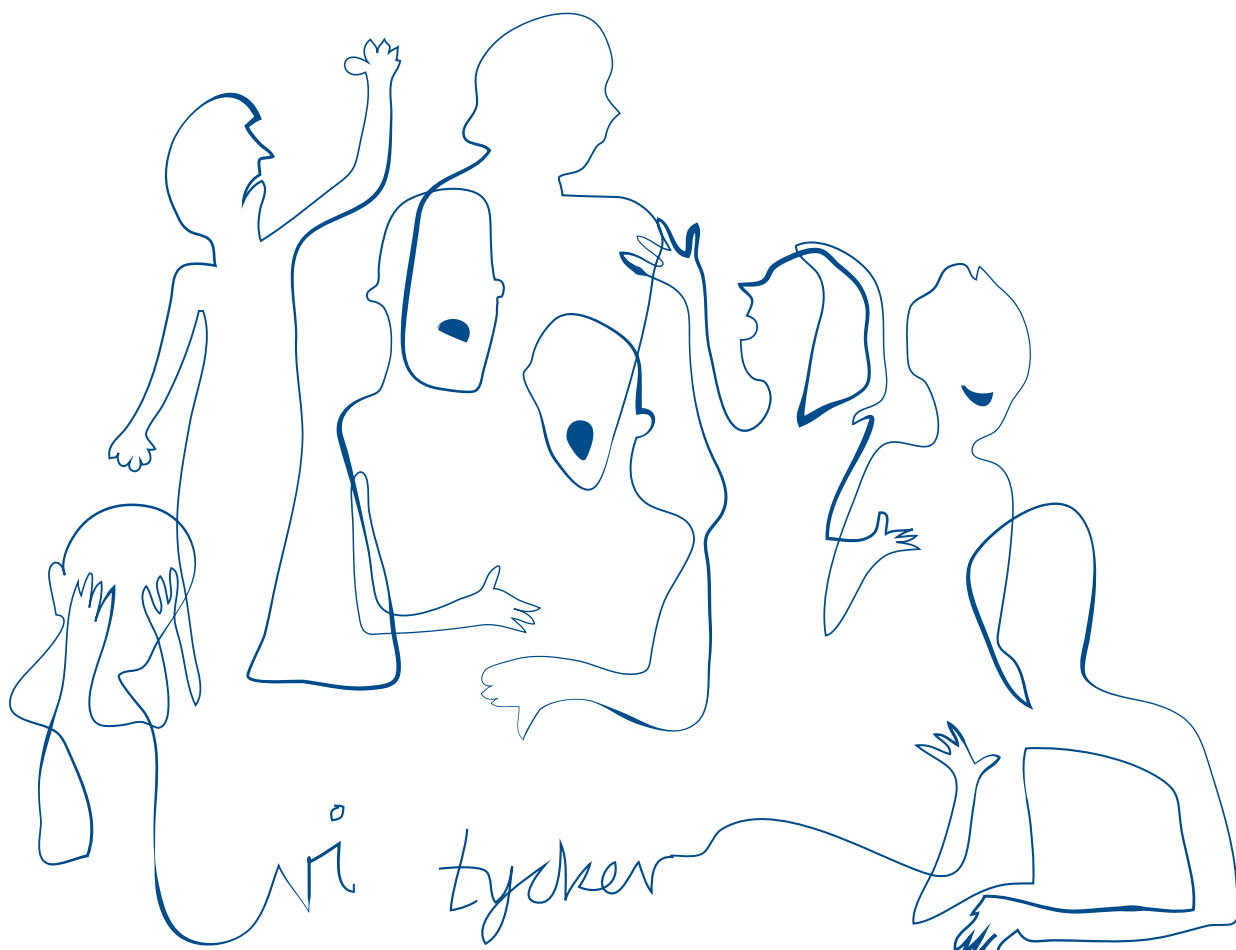

Illustration: Kristina Edgren Nyborg

på alla nivåer, vissa funktioner kan säkert ligga centralt, men andra delar behöver vara nära verksamheten. Humanistiska fakulteten har exempelvis ett mycket slimat kansli som vi är väldigt glada över.

Olle Larkö, dekan på Sahlgreiska akademien:

– På Sahlgreiska akademien befinner vi oss i en särskild situation eftersom vi har ett så nära samarbete med sjukhuset, en samverkan som enligt

RED 10-utredarna borde vara ännu närmare, vilket jag knappast trodde var möjligt. En stor del av vår personal kommer från sjukvården och de förändringar vi eventuellt gör måste därför ske i samverkan med dem.

– Vi håller med om att det är viktigt med en tydlig organisation men det har vi redan på akademien. Självklart är vi öppna för samtal om en ännu tydligare arbets- och delegationsordning. Och universitetsgemensamma regler är vi också positiva till, så länge det inte blir kontraproduktivt för samarbetet med vården. Särskilt när det gäller vissa frågor efterlyser vi en gemensam policy; vad gör vi exempelvis med alla professorer över 67 år som vill arbeta kvar?

– Men det vi främst vänder oss emot är försöket att låsa in administrationen i en särskild bubbla under den gemensamma förvaltningen. Att den som ska jobba på dekanens uppdrag inte har dekanen som chef leder bara till otydlighet, fråga organisationsteoretikerna på Handels! Vår kritik innebär dock inte att det inte kan finnas delar av administrationen som borde skötas centralt. Vilka delar detta är måste dock utredas.

– Vi tror heller inte på tidsplanen: RED 10 har just presenterats, BLUE 11 är på gång och Högskoleverket kommer under året att genomföra utredningar av de flesta av våra utbildningar. Det innebär väldigt mycket arbete. Att dessutom genomföra en omorganisation som vi inte riktigt förstår nyttan med har vi helt enkelt inte tid med.

Margareta Hallberg, dekan på Humanistiska fakulteten:

– Vi håller med om att universitetet måste fungera som en enda myndighet och att det behövs en större tydlighet, inte minst för studenternas skull.

Saker och ting måste betyda samma sak oavsett var på universitetet man befinner sig. Vi tycker också att det är viktigt med en tydlig arbets-, anställnings- och delegationsordning som är gemensam för hela lärosätet. Men det viktigaste vid en organisationsförändring måste vara att skapa bättre villkor för forskning och

utbildning. Vi kan inte se varför inte det skulle gå att göra inom den nuvarande organisationen.

– Vi vill också starkt värna om det kollegiala styret som är en del av universitetets själva idé. Rekrytering av dekan och prefekt måste beredas på institutionerna. – Vi är emot tanken att ett kollegium bara ska ha en rådgivande funktion utan reellt inflytande på kärnverksamheten.

– Vi är också kritiska till att fakulteterna verkar få mycket ansvar medan makten ligger någon annanstans – det är aldrig bra när makt och ansvar skiljs åt. Humanistiska fakulteten har ju nyligen visat att stora förändringar går att genomföra om fakulteten är stark.

– Vi är emot centralisering av administrationen. Stödverksamhet behövs

Vi vill också starkt värna det kollegiala styret som är en del av universitetets själva idé.

Sahlgrenska akademien har bland de allra lägsta OH-kostnaderna i landet, vi är alltså både bra och billiga – så varför ändra på det?

Helena Lindholm Schulz, dekan på Samhällsvetenskapliga fakulteten:

– Det finns risk att organisationsförändringen sker i fel ordning. Det illustreras av att remissvaren skulle in veckan innan

RED 10 presenterades. Även om forskningsutvärderingen inte direkt handlar om organisationen har den ändå betydelse, exempelvis för vår rekryteringspolicy. En sådan policy borde föregå en omorganisation av administrationen.

– Vi är också kritiska till att man talar om administrationen som en enhet. Vissa delar kan säkert skötas gemensamt medan en central placering av andra delar bara leder till otidlighet.

– Framför allt krävs fler analyser, exempelvis när det gäller ansvarsfördelningen på olika nivåer samt en kartläggning av de administrativa processerna.

– Sammanfattningsvis håller vi med om att institutionernas manöverutrymme behöver öka och att det krävs en viss volym för att en institution ska kunna drivas. Och vi är för en ny arbets- och delegationsordning och tycker självklart att det är viktigt att alla delar av en myndighet har samma regler. Men vi tycker inte att dessa frågor kräver en helt ny organisation.

– Att hela 89 enheter har skickat in remissvar tyder på ett stort intresse. De diskussioner som skett i ledningsrådet efter remissvaren kommit in och inför styrelsebeslutet 7 april har varit konstruktiva. Jag har god förhoppning om att de många synpunkter som inkommit vävs in i det slutgiltiga förslaget.

Per Cramér, dekan på Handelshögskolan:

– Vi är mycket positiva till de grundläggande intentionerna i förslaget, som att öka tydligheten och skapa en ny delegations- och arbetsordning. Men det mest centrala måste vara att orga-

nisationen stöder forskning och utbildning av högsta möjliga kvalitet. Det innebär att stödet måste organiseras efter kärnverksamhetens behov, inte tvärtom. Vi tror inte på en central administration eftersom fakulteterna är så olika. Handelshögskolan har exempelvis många kontakter med näringslivet och dessutom absolut störst studentutbyte. Vi måste kunna rekrytera den kompetens vi behöver och också kunna ställa vår egen personal till svars om något inte fungerar. Vi betonar också vikten av subsidiaritetsprincipen, alltså att beslut fattas på lägsta ändamålsenliga nivå.

– Vi finner det anmärkningsvärt att ett tydligt besparingsmål för den centrala stödverksamheten saknas eftersom de höga OH-kostnaderna ses som det största problemet för kärnverksamheten idag. Vi saknar också åtgärder för att skyndsamt reformera det föråldrade sättet att fördela forsknings- och grundutbildningsmedel. En ny organisation måste även skapa strukturer för ämnesövergripande samarbeten med så låga transaktionskostnader som möjligt.

– Vi är emot förslaget att en rekryteringsgrupp utser ledare, som dekaner och prefekter, istället för kollegiala val. Och en mandatperiod på hela sex år tror vi kommer att försvåra rekrytering av lämpliga kandidater, även om vi medger att kontinuitet är viktigt och att de flesta ledare brukar sitta längre än en period.

– Vi är alltså inte emot förändringar men menar att man måste vara försiktig så att befintliga värden förloras. Ett sådant värde är exempelvis Handelshögskolans starka identitet som inte, som många tror, konkurrerar med Göteborgs universitets identitet. Tvärtom tjänar universitetet på att Handelshögskolan är starkt liksom vi har nytta av ett kraftfullt lärosäte.

David Turner, dekan på Naturvetenskapliga fakulteten:

– Vi håller just på med en egen omorganisation där en huvudprincip är att först organisera kärnverksamheten och sedan stöd-

verksamheten. Den ordningen tycker vi borde gälla även för omorganisationen av Göteborgs universitet. Och hur kärnverksamheten ska vara organiserad bör utredas snarast, inte först 2015. Det är inte bra för verksamheten om folk vet att något är på gång men inte riktigt vad.

– Vi är positiva till tydligare regler och delegation men menar att detta går att genomföra också med nuvarande organisation.

– Förslaget med beslutande institutionsstyrelser fungerar inte för oss eftersom institutionen för matematiska vetenskaper är samverkande med Chalmers. I det ursprungliga förslaget, från Rogestam och Bexell, föreslås att IT-fakulteten delas och att ena delen överförs till vår fakultet. Den delningen är de skeptiska till, däremot kan jag se fördelar med att alla institutioner som är samverkande med Chalmers förs till samma fakultet. Men en sådan lösning behöver utredas ytterligare. För övrigt är vi förstås positiva till ökad samverkan med Chalmers.

– Frågan om en central administration hänger samman med vad dekanen ska ha för uppdrag. En dekan som har ett tydligt chefsansvar i linjen måste också ha en egen administrativ stab. Att placera denna stab centralt är vi kritiska till. Men självklart vill vi ha en effektivare administration, och därför behövs det en översyn över var olika funktioner ska ligga – centralt, på fakulteten eller på institutionerna.

Vi finner det anmärkningsvärt att ett tydligt besparingsmål för den centrala stödverksamheten saknas.

Anna Lindal, dekan på Konstnärliga fakulteten:

– Vi tycker att det är bra att vi tar tillvara tillfället att förändra organisationen, nu när lagstiftningen gör det möjligt. Framför allt välkomnar jag

lägre trösklar mellan olika verksamheter och mer samarbete. Men det borde stå mer om likabehandling och mångfald i förslaget. Och att man betonar en gemensam kultur kan leda till missuppfattningar: Göteborgs universitet har en stark kultur just i sin mångfald. Däremot är en gemensam samarbetskultur förstås positivt. Att institutionerna stärks tycker vi är bra, det hade förslaget gärna kunnat betona ännu mer.

Jan Smith, dekan på IT-fakulteten:

– Vi hoppas att omorganisationen så småningom ska leda till en effektivare administration med klarare roller mellan institutions-, fakultets- och universitetsgemensam nivå.

Vi ska inte ha något dubbelarbete! Och så hoppas vi att universitetet blir mer enhetligt, med samma regler överallt.

Göteborgs universitet har en stark kultur just i sin mångfald.

Mikael Alexandersson, dekan på Utbildningsvetenskapliga fakulteten:

– Vi ställer oss bakom mycket i förslaget, som att det måste bli bättre ordning och reda vid Göteborgs universitet

och att vi måste ha ett sammanhållet lärosäte med enhetliga benämningar på exempelvis olika tjänster. Men vi är kritiska till förslaget att professionalisera chefsrollerna. Att vara professionell är förstås viktigt men det får inte innebära att den vetenskapliga kompetensen blir underordnad chefskompetensen. Det finns en motsägelse i förslaget där man å ena sidan vill ha striktare styrning, å andra sidan starkare kollegialitet, det går inte riktigt ihop.

– Remissvaren har redan diskuterats i ledningsrådet på ett konstruktivt och öppet sätt så jag är övertygad om att det förslag som läggs fram till styrelsen kommer att ta hänsyn till alla värdefulla synpunkter.

EVA LUNDGREN

Minskade utsläpp

» **UNIVERSITETET NÅR MÅLET** att reducera utsläppen av klimatpåverkande gaser. Förra året minskade de totala koldioxidutsläppen från resor, el och värme med 4,4 procent. Elanvändningen ökade med 5 procent jämfört med 2009 och förbrukningen av fjärrvärme sjönk med drygt 6 procent.

Totalt sett minskade CO₂ med 20 pro-

cent. Den stora minskningen beror främst på ett annat sätt att räkna utsläpp av värme och el, som tar hänsyn till de faktiska utsläppen. En förklaring är att 90 procent av universitetets hus nu har avtal om förnybar el.

Minskningen av koldioxidutsläppen från värme och el motsvarar 899 flygresor Landvetter-New York tur och retur, eller 111 varv runt jorden med en bensindrivna Volvo S40.

Ökad återvinning

» **45 procent** av den totala mängden avfall gick till kompostering, materialåtervinning och farligt avfall, vilket är en ökning med 8 procent jämfört med 2009. Mängden avfall minskade från 1 500 ton till 1 200 ton. Det innebär att varje person genererar 0,165 kg avfall per arbetsdag.

NYHETER

Över 1 000 flygresor till Stockholm

Allt fler reser och utsläppen av koldioxid från flyg ökade med 14 procent förra året. Många fortsätter att flyga till Stockholm, trots att det strider mot gällande policy.

I **KLIMATSTRATEGIN**, som antogs för ett år sedan, finns ett mål om att Göteborgs universitet ska minska sina utsläpp av CO₂ med 20 procent fram till 2015.

Förra året minskade de totala koldioxidutsläppen med 4,4 procent men det är till stor del tack vare besparingar inom energiområdet. Men om man bara ser till resor ökade utsläppen med 14 procent under 2010.

Trots att det totalt sett går åt rätt håll tror miljöchef Eddi Omrcen att det kan bli svårt att nå målet om utvecklingen fortsätter.

– Vi uppmuntras att resa mer och ju mer framgångsrika vi blir, desto mer kommer flygresandet att öka. Det finns en tydlig målkonflikt mellan å ena sidan att vara ett internationellt universitet och å andra sidan att vara ett miljömedvetet universitet. Det är ingen lätt avvägning men vi måste börja tänka på hur vi kan resa smartare. Jag ser gärna att fler använder sig av video- och datakonferenser.

FÖR ATT NÅ det övergripande målet och dessutom ta ansvaret för universitetets totala miljöpåverkan krävs en klimatkompensering. Eddi Omrcen har tagit fram ett förslag som går ut på att varje resenär får

betala en extra klimatavgift.

– Förslaget ligger i linje med klimatstrategin och bygger på FN:s Gold Standard-riktlinjer som garanterar att pengarna går till projekt som leder till hållbar utveckling och bidrar till en total minskning av koldioxidutsläppen. Jag hoppas att förslaget kan antas i vår och i så fall kan det börja gälla omedelbart.

Statistik över anställdas resor visar att ganska många fortsätter att flyga till exempelvis Stockholm. Förra året var det drygt 1 100 flygresor med Stockholm som slutdestination. Enligt mötes- och resepolicyn ska flygresor under 50 mil inte tillåtas, om det inte föreligger särskilda skäl.

– Jag tycker att man ska ta tåget till Stockholm, men det kan finnas förmodrande omständigheter, som att tåget vintertid ofta är försenat eller att det är viktigt att man kommer hem i tid. Men i sådana fall ska det krävas ett tillstånd av närmaste chef.

IDAG FINNS DET ingen kontroll över flygresor sedan blanketten "Reseorder" togs bort i år. Det var ett dåligt beslut, tycker Eddi Omrcen.

– Det underlättar inte direkt uppföljning. I reseordern var man tvungen att ge en motivation om man skulle ta flyget till Stockholm, men nu har kontrollen dessvärre försvunnit.

ALLAN ERIKSSON

ILLUSTRATION: ANDERS EURÉN

Fakta: Toppdestinationer 2010

AVRESEORT	SLUTDESTINATION	ANTAL ENKELRESOR
Göteborg	Stockholm, Arlanda	614
Göteborg	Stockholm, Bromma	501
Göteborg	London, Heathrow	462
Göteborg	Umeå	439
Göteborg	Amsterdam	349

Vilka forskare har publicerat mest inom hållbar utveckling?

I **topp hamnar** Chen Deliang, professor vid institutionen för geovetenskaper. På andra plats professor Lars Barregård vid institutionen för samhällsmedicin och hälsa och på tredje plats Thomas Sterner, professor i miljöekonomi vid Handelshögskolan.

1. Chen Deliang 30
2. Lars Barregård 27
3. Thomas Sterner 23
4. Gerd Sällsten 17
5. Frank Götmar 16
6. Lars Förllin 14
7. Johan Boman 13
8. Rutger Rosenberg 11
9. Hans Linderholm 11
10. Björn Nordén 11

Universitetets tio-i-topp-lista för vetenskapliga refereegranskade artiklar inom hållbar utveckling 2005–2010.

Chen Deliang

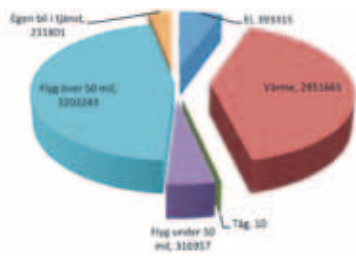
Lars Barregård

Thomas Sterner

CO₂ per utsläppskälla (kg)

Hållbara resor och resfria möten

» Den 27 april blir det resevärld på konferenscentrum Wallenberg. Temat är hållbara resor och resfria möten och besökarna kommer bland annat att kunna testa videokonferenser och webbmötesverktyget Adobe Connect Pro. Förutom inspirerande föreläsningar med goda exempel kommer besökarna att kunna diskutera med GU:s leverantörer inom reseområdet, anmäla sig till Cykelutmaningen och få gratis cykelservice. **Tid:** Klockan 10.00–15.00. **Plats:** Konferenscentrum Wallenberg, Medicinareberget.

Fridolin till Handels

» Den 13 april kommer Gustav Fridolin, språkrörskandidat för miljöpartiet, att medverka vid ett seminarium om klimat, forskning och politik. Bland annat kommer politikens roll i utvecklingen av forskning och utbildning kring klimatfrågan att diskuteras.

Tid: klockan 16:00 **Plats:** Malmstensalen, Handelshögskolan.

Artisten minskar mest

En av de fastigheter som minskade sin energianvändning mest under 2010 var Artisten. Minskningen på 7 procent skedde samtidigt som antalet studenter i lokalerna ökade.

ENERGISPARPROJEKTET, som startade 2009, innebär ett samarbete mellan fastighetsägarna, miljöenheten, fastighetsavdelningen och fakulteterna. Förra året genomfördes det vid Samhällsvetenskapliga fakulteten samt vid Humanisten och Artisten.

– Vi har jobbat länge med att få ner energikostnaderna, inte bara i samband med Energisparprojektet, berättar Lars Lundahl, drifttekniker

och energisamordnare på Akademiska Hus. Det har medfört en del investeringar som förstås kostar, men på sikt lönar det sig, både ur miljösynpunkt och ekonomiskt.

Bland annat har man infört närvarostyrda fläktar vilket innebär att exempelvis stora konsertlokaler inte längre ventileras när ingen vistas i salarna.

– Vi har bara ett miniflöde av luft när lokalerna står tomma, exempelvis på natten. När någon kommer in i ett rum ökar luftflödet och när temperaturen stiger, ökar flödet ytterligare.

Att systemet inte står på i onödan leder förstås till en energibesparing men också till mindre krångel eftersom systemet fungerar automatiskt.

Ingen behöver komma och göra en extra inställning om exempelvis en konsertlokal skulle hyras ut på kort varsel. Vi har också bytt till mer energieffektiva luftkompressorer för att befukta luften bättre så att både instrument och röster skyddas.

OCKSÅ BELYSNINGEN är närvarostyrd.

– Dessutom har vi bytt ut gammal spotbelysning i taket, som drog 80 watt, mot LED-lampor som bara drar 10–12 watt. Vi har också kompletterat med allmänbelysning i övningsrummen som finns i anslutning till de olika scenerna så att man inte behöver använda de oerhört energikrävande lamporna som finns där. Det har lett

till lägre elförbrukning men också till bättre belysning.

SMÅSAKER HAR STÖRRE betydelse när det gäller att spara el än man kanske tror.

– Vanliga brukare står för hela 70 procent av all elförbrukning, förklarar Lars Lundahl. Kan man få ner den siffran genom att inte låta en massa apparater stå i standbyläge utan istället stänga av ordentligt, är det förstås väldigt värdefullt. Det handlar ju om energi som bara försvinner utan att göra någon som helst nytta.

EVA LUNDGREN

Enkelt att spara el

Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion är bäst på att spara el. Åtminstone var det de som vann humanisternas tävling inom Energisparprojektet.

PROJEKTET började i höstas med en kick-off.

– Bland andra föreläste Anders Lund från Ekocentrum, berättar intendent Carina Fägersten. Och tillsammans med miljösamordnare Mattias Sundemo och Akademiska Hus ordnade vi flera aktiviteter där personalen exempelvis fick trampa fram energi på en cykel. Det gällde att hålla i gång olika energikrävande lampor samt en mixer som gjorde hallon- och blåbärssmothies. Vi startade också en el-spärtävling där resultatet kunde följas på en tv-skärm intill entrén. Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion, som vann, hade minskat sin

elförbrukning med nära 24 procent. Priset var en elcykel som, så vitt jag vet, dock ännu inte använts. Det har ju inte varit så mycket till cykelväder ännu.

GRENKONTAKTER MED avstängningsknapp delades också ut för att göra det enklare att stänga av bland annat lampor, räknare, skrivare och mobil-laddare. Och flera nattvandringar genomfördes för att kolla hur noga personalen var med att släcka ner innan de gick hem.

– De som glömt stänga av någon apparat fick nästa dag en liten påminnelseapp på skrivbordet. Det är lätt att glömma men får man bara in en god vana tror jag att det snart känns naturligt att släcka efter sig, både på jobbet och hemma, menar Carina Fägersten.

EVA LUNDGREN

FOTO: JOHAN WINGBORG

Carina Fägersten, som är intendent på Humanistiska fakulteten, tar en tur med elcykeln som var priset i tävlingen.

KI konsta- terar fusk

Forskaren Suchitra Holgersson, som tidigare varit verksam vid KI, är skyldig till oredlighet i forskning av mycket allvarligt slag, det konstaterar KI:s rektor i ett beslut. Det skriver KI Bladet.

HÖSTEN 2008 fick Vetenskapsrådet i uppdrag av rektor Harriet Wallberg-Henriksson, Karolinska Institutet, och rektor Pam Fredman, Göteborgs universitet, att göra en oberoende utredning av de anklagelser om fusk som riktats mot Suchitra Holgersson, professor i transplantationsbiologi. VR:s expertgrupp konstaterade i september 2010 att ärendet handlar om grov och mycket grov vetenskaplig oredlighet. Bland annat förekommer manipulerade underlag, bristfällig dokumentation och uppgifter avsedda för vetenskapliga presentationer som saknar stöd i verkliga forskningsresultat. Även KI:s jurister har kommit fram till att det handlar om oredlighet i forskning av mycket allvarligt slag och att Suchitra Holgersson, i egenskap av forskningsgruppleddare och handledare, bär det yttersta ansvaret.

Suchitra Holgersson hänvisar fuskanklagelserna till konflikter mellan henne och hennes doktorander samt till tidigare chefer på KI.

– Jag är oskyldig till det jag anklagats för, och bedrövad över den partiskhet som präglade KI:s och utredarnas agerande i detta ärende, säger Suchitra Holgersson till KI Bladet.

Så agerar Göteborgs universitet

Göteborgs universitet har ännu inte fattat beslut om vad som kommer att hända med Suchitra Holgersson. Men en utredning, av en extern advokatbyrå, rekommenderar rektor Pam Fredman att ta ärendet till Statens ansvarsnämnd, som fattar beslut om avsked.

ADVOKATBYRÅN instämmer i Vetenskapsrådets expertgrupps bedömning, att Suchitra Holgersson är skyldig till oredlighet i forskning, att agerandet har rubbat Göteborgs universitets förtroende för henne samt att hon grovt har åsidosatt sina skyldigheter i anställningen.

Rektor har nu att ta ställning till om ärendet ska gå vidare till Statens ansvarsnämnd. Någon anmälan om forskningsfusk som rör Holgerssons tid vid Göteborgs universitet finns inte.

ALLAN ERIKSSON

Nytt centrum för havsforskning

Göteborgs universitet hör till de främsta i Europa när det gäller marin forskning. För att ytterligare stärka området har nu Centrum för havsforskning i Göteborg bildats.

– Vi befinner oss i ett guldläge. Det måste vi utnyttja på bästa sätt, förklarar föreståndaren Kerstin Johannesson.

TVÅ VÄLUTRUSTADE fältstationer, två forskningsfartyg samt en enastående bredd i utbildning och forskning gör Göteborgs universitet till det starkaste i norra Europa inom havsforskning. Men det är inte bara Naturvetenskapliga fakulteten som intresserar sig för havet.

– Vi har jurister som ägnar sig åt miljöforskning, ekonomer som studerar lönsamt fiske, till och med historiker som kan redogöra för exempelvis handel med fisk för 300 år sedan, påpekar Kerstin Johannesson, professor i marin ekologi. Skillnaden är ofta att samhällsvetare intresserar sig för mer generella frågor, som vilka styrmedel som kan användas för att säkra biologisk mångfald eller hur konflikter kring naturen ska hanteras, vare sig det gäller synen på varg eller knubbsäl. Havet blir en del av deras forskningsfält. Naturvetare koncentrerar istället hela sin forskning på de marina systemen. Att vi formulerar våra frågor olika och har skilda metoder kan vara problematiskt men vi kan framför allt lära av varandra och få nya insikter.

Havsforskningscentrumet ska

Kerstin Johannesson

vara placerat vid Göteborgs miljövetenskapliga centrum, GMV, vilket Kerstin Johannesson ser flera fördelar med. – GMV är ju ett samarbete mellan universitetet och Chalmers och det hoppas vi kunna dra nytta av. Dessutom kommer vi att arbeta ungefär som GMV, alltså inte anställa forskare utan istället fungera som mötesplats och katalysator för nya samarbeten och projekt. Vi hoppas också kunna satsa på information och vara en portal för all marin forskning vid universitetet. Och en årlig konferens, gärna i samverkan med Havsmiljöinstitutet och den nya Havs- och vattenmyndigheten, kan kanske bli ett av de viktigaste marina evenemangen för forskare och myndighetspersoner.

TILL HÖSTEN KOMMER sju par doktorander att knytas till centrumet. Varje par ska tillsammans med sina handledare utföra ett gemensamt forskningsprojekt om den marina miljön.

– Det innebär att vi skapar värdefulla länkar mellan olika fakulteter, förklarar Kerstin Johannesson. Och det är just i mötet mellan forskare av olika traditioner som nya intressanta forskningsidéer uppstår. Inte minst hoppas jag på en debatt mellan de forskare som är mer inriktade på så kallad samhällsrelevans och de som är nyfikenhetsdrivna. Dessa skillna-

der anser jag för övrigt inte är särskilt viktiga. All bra forskning kommer till nytta, förr eller senare.

I Göteborg finns sedan ett par år tillbaka Havsmiljöinstitutet, som administrativt ligger under Göteborgs universitet. Den nya Havs- och vattenmyndigheten, som börjar sin verksamhet den 1 juli, ska också placeras här, vilket alltså innebär att Göteborg blir Sveriges marina centrum.

– Idag finns ett behov av att lärosätena profilerar sig alltmer och havet ligger förstås redan väldigt bra till för Göteborg. Men ändå tror jag att många är ganska okunniga om hur framstående vi faktiskt är. Att exempelvis den största kompetensen också när det gäller Östersjöforskning finns i Göteborg är nog överraskande för många.

JUST NU HÅLLER EN styrgrupp för havsforskningscentrumet på att bildas där juristen Lena Gipperth, fysiologen Joakim Larsson och statsvetaren Sverker Jagers ska ingå. Så småningom ska också en referensgrupp med bland annat lokala politiker knytas till centrumet.

– Havet intresserar människor, betonar Kerstin Johannesson. Livet uppstod i havet, de flesta åker till kusten åtminstone någon gång om året, och vi äter gärna havsprodukter. Att Göteborgsregionen tar ett ansvar för havet kommer många att ha glädje av.

EVA LUNDRÉN

Mer om pardoktorandprojektet finns i GUJ 2010–7.

Slöjdlärare flyttar till HDK

**I sommar flyttar slöjdläro-
utbildningen till HDK.**

– Efter många år i tillfälliga lokaler och med grusade förhoppningar kring tidigare flyttplaner, känns detta mycket positivt, säger utbildningsansvarige Peter Hasselskog.

GÖTEBORGS UNIVERSITET har en unik utbildning där slöjd ses som ett enda ämne, och alltså inte är uppdelat i textil- och trä- och metallslöjd.

– Det beror på att det i förhållande till många av slöjdamnets mål inte är materialet som är det viktiga,

förklarar Peter Hasselskog. Vi kan även använda plast, keramik, glas och betong, det betydelsefulla är att lära sig ett kreativt förhållningssätt. Idag talar man mycket om att entreprenörskap ska genomsyra utbildningarna, både på grundskolan och i gymnasiet. Där tror jag att slöjd har mycket att tillföra. Alla ska inte bli egna företagare, men alla kan lära sig ett kreativt förhållningssätt och försöka se möjligheter istället för att ge upp inför motgångar.

Slöjdläroutbildningen hör idag till institutionen för kost och idrottsvetenskap vid Utbildningsvetenskapliga fakulteten. Lokalerna finns på

Klangfärgsgatan i Västra Frölunda. Flytten innebär nya lokaler på Valand och alltså även ett byte till Konstnärliga fakulteten.

– Vid HDK finns redan bildläro- utbildningen och fakulteten har också hand om musiklektörutbildningen. För oss kommer det att bli väldigt spännande att flytta till en ny kreativ miljö. Men jag tror också att de konstnärliga utbildningarna kommer att gynnas av att få in ett starkare didaktiskt perspektiv och nya möjligheter till forskningssamverkan.

Hallå där...

Agneta Fransson,

docent i oceanografi, som nyligen har gått en internationell subarktisk dykkurs i Boden, som arrangerades av Försvarsmakten.

Hur kom det sig att du gick kursen?

– Jag älskar att dyka men har aldrig tidigare dykt i isvak under hel-täckande is. Jag är den enda kvinnan och forskaren som hittills gått kursen, som är den enda i sitt slag för is- och vinterdykare. Jag ville lära mig hur det är att dyka under is för att uppleva vad som händer när det är så kallt. Mycket handlar om säkerhet, vilken utrustning som krävs och hur man ska ta hand om den under extrema förhållanden. Det var en del teori men mest praktiska övningar.

Så hur var det att dyka i 30 minusgrader under isen i Luleälven?

– Först kunde man inte tro att det var möjligt. Men när man väl kommer i vattnet är det helt ok, då är det runt noll grader. Det är när man kommer upp som man fryser. Vi fick dyka med både tuber och luftförsörjning från ytan och vi hade ständig kommunikation med dykledaren. När man väl fått på sig all utrustning måste det gå fort, allt fryser till is på kort stund.

– Jag var aldrig rädd utan kände mig lugn och trygg hela tiden. Det var en fantastisk skön känsla. På 20 meters djup ser man inte isen ovanför, utan bara ett grönt ljusskimmer från solen som lyser genom isvaken. Då

tänker man inte på att man är långt under is. Allt var lugnt och stilla, rofyllt.

Vad har du lärt dig?

– Planen är att jag ska använda kunskaperna i min forskning. Jag lärde mig mycket om kalla förhållanden och hur man hanterar utrustning i extremt kallt väder. Vi fick också prova på att bada i isvak med kläder, livlina och isdubbar, vilket jag aldrig tidigare har gjort. När kroppen hamnar i iskallt vatten rusar blodet och andningen blir häftig. Efter en liten stund andas man normalt igen och först då får man ta sig upp. Det är fascinerande hur kylan påverkar krop-

pen och man inser hur viktigt det är att vara väl förberedd och att ha stor respekt.

Nu i sommar införs skärpta regler för vetenskapsdykare. Vad tycker du om det?

– Från och med i sommar krävs en så kallad S-30-kompetens för yrkesdykare, den kursen gick jag för två år sedan. Eftersom de allra flesta som dyker i sina forskningsprojekt har en god sportdykarutbildning räcker det vanligtvis med en till två veckor ytterligare dykutbildning inklusive dykprov vid någon av Försvarsmaktens godkända dykarskolor för att få yrkesdykarcertifikat. I grunden tycker jag

att det är bra. Det är oerhört viktigt att vidareutbilda sig och alla vinner i längden på att säkerheten höjs.

Med över 10 polarexpeditioner är du en erfaren polarforskare. Vad handlar din forskning om?

– Jag forskar om effekten av klimatförändringar i arktiska och antarktiska områden och mäter bland annat halterna av koldioxid i det tjocka istäcket och i vattnet under isen. Polarområden är särskilt känsliga vilket gör dem extra intressanta att studera. Förhoppningen är att jag ska kunna montera mätinstrument under isen.

ALLAN ERIKSSON

FOTO: MATS CARLSSON / FÖRSVARSMAKTEN

MIN VÄSKA

Siw West-Thulin

pensionshandläggare på löneenheten vid personalavdelningen

– Min väska är av tyg och det står Bayern på den. Det är ett trevligt område som betyder mycket för mig – god mat, gott öl och trevliga människor. I tygväskan

finns två väskor, två necessärer, matlåda, mobiltelefon och ett paket näsdukar ifall jag skulle spilla.

– Den första necessären är cerise och där finns rouge, ögonskugga, maskara, eyeliner, ögonbrynspenna och en pennvässare. Jag tycker det är viktigt att vårda mitt yttre och vill bättra på make-upen om det skulle behövas. Rånare tycker jag inte om. Därför har jag en väska som jag sätter runt midjan och under tröjan om jag skulle behöva gå ett ärende. Jag har min plånbok i magväskan och den är faktiskt rätt tjock. Tyvärr inte av pengar, utan desto mer av kvitton och ett bröllopsfotografi av mig

och min man. Ett läppstift får också plats.

– Om jag ska vara extra fin tar jag på mig min lilla ryggsäck av skinn. Trots storleken får jag i både puderdosa, arbetsalmanacka, nycklar, pennor, nagelfil, parfym och handdator. Jag kan inte bära parfym på jobbet, av omtanke om en arbetskamrat som inte tål starka dofter. Men om jag ska göra något efter jobbet brukar jag ta en skvätt på mig. I handdatorn har jag koll på allt som rör privatlivet. Den är dessutom bra när jag väntar på min man, då brukar jag spela Sänka skepp under tiden. Till sist har jag en liten necessär av guldtyg som innehåller två huvudvärkstabletter samt laddare och hörlurar till mobilen. Den fick jag i julklapp av en vän som tyckte att den passade mig. Det håller jag med om. Damig, exklusiv och praktisk. Det är nog samma stil som jag har i väskan också.

Berättat för Lena Mattsson

FOTO: LENA MATSSON

I VÄSKAN:

ögonskugga, rouge, ögonbrynspenna, eyeliner, maskara, pennvässare, cerat, läppstift, plånbok, mobil, handdator, arbetsalmanacka, puder, parfym, pappersnäsdukar, nyckelknippa, bilnycklar, nagelfil, pennor, passerkort till jobbet, laddare och hörlurar till mobilen samt två huvudvärkstabletter.

Anders Jormin har undervisat vid Högskolan för scen och musik i drygt 30 år. Han är också en världskänd jazzmusiker som får flera erbjudanden än han hinner med.

Med kontrabasen som resällskap

Anders Jormin är musikprofessorn som turnerar över hela världen och har spelat med många av jazzens stora.

**Men allra mest gillar han att sitta hemma i sitt hus på en ö i Bohuslän och komponera.
– Då har jag det som bäst. I alla fall är det då tiden går som fortast.**

VI TRÄFFAS FÖR EN INTERVJU en tidig eftermiddag i februari på Artisten, där Högskolan för scen och musik håller till.

Anders Jormin har just avslutat dagens undervisning men har varken ätit frukost eller lunch ännu. Så han köper yoghurt och en smörgås för att ta med till arbetsrummet där vi slår oss ner. Det är trevligt och ombonat, i hyllorna trängs cd- och lp-skivor med böcker. I ett hörn står ett gammalt svart piano och där bredvid tre kontrabasar.

– Basen i mittan är delbar, jag kan skruva av halsen. Då får man ner storleken på instrumentet till hälften, förklarar Anders Jormin, som reser över hela världen. Att flyga med en kontrabas är inte lätt.

– När jag aviserar att jag ska komma med en kontrabas blir det ofta nej från flygbolaget. Därför är vi ett antal basister världen över som har börjat med olika varianter av nermonterbara instrument. Jag har själv designat min tillsammans med en reparatör här i stan. Jag kallar den för Ikea-bas, säger han och skrattar.

– Ibland ska jag vara i Paris ena dagen, Berlin den andra och så Göteborg den tredje. Då funkar det inte att bara kunna hoppas på att få åka med.

Anders Jormin har spelat och turnerat internationellt med artister som Charles Lloyd, Don Cherry, Lee Konitz och Paul Motian. Han är också en tredjedel av den svenske jazzpianisten Bobo Stensons trio. Och så har Anders Jormin en egen nystartad grupp som heter Klotter. De två sångerskorna sjunger alla

gruppens texter på latin, ett språk som fascinerar Anders. Så mycket att han skriver poesi på latin.

– Det är ett språk som betytt och betyder så mycket, som maktspråk och som kunskapsförmedlare. Men ingen talar det.

NUMERA FÖRSÖKER Anders Jormin att kraftigt begränsa sitt turnerande. Att vara på resande fot sliter.

– Jag är genuint trött på flygplatser, framför allt för trasslet som kan bli med instrumentet. Jag har en lätt ångest inför varje resa ut till Landvetter.

Men ändå, trots detta, blir det resor ut i världen åtminstone ett par gånger varje månad.

– Ja, framför allt i Europa till städer som Rom,

Eftersom jag är gripen av musik, så är det en glädje att få dela med sig.

Paris och Berlin. USA är jag i någon gång per år och Japan kanske vartannat år.

Ville han så skulle han kunna turnera på heltid.
– Ja, varje dag har jag ett eller två mejl om anbud som jag tackar nej till vänligt men bestämt. Det gäller att ha balans. Och jag har ju professorstjänsten här som jag väldigt mycket uppskattar och tar med största seriositet.

53-åriga Anders Jormin har undervisat vid Högskolan för scen och musik i drygt 30 år. Hans ämnen är kontrabas och improvisation. Att han gillar undervisning är det ingen tvekan om.

– Det är att vara i ständig förändring. Man möter

hela tiden nya människor. Det är väldigt krävande och väldigt givande. Eftersom jag är gripen av musik, älskar musik, så är det en glädje att få dela med sig. Den största skillnaden mellan mig och de väldigt begåvade elever jag möter, är att jag har erfarenhet.

Kan man verkligen lära ut improvisation?

– I begreppet improvisation rymms så väldigt mycket. Det har funnits metoder och idéer kring hur man improviserar också långt före jazzen. Men improvisation innefattar för mig också ett personligt sätt att möta musiken.

Anders Jormin förklarar att med ett så kallat holistiskt synsätt på musiken är utövaren lika central som kompositionen. Det handlar om det som med en musikterm ibland kallas ”interpretation”, alltså tolkning.

– Om du ber mig att spela visan *Vem kan segla förutan vind?* så är det en öppen fråga hur jag väljer att tolka den. Att göra musiken till sin ingår också i begreppet improvisation.

Han understryker att man i utbildningen arbetar mycket med att utveckla det personliga konstnärskapet.

– Min utgångspunkt är att varje student är unik. Mellan mig och varje student sker ett nytt samspel, en ny relation.

På den här utbildningen är ambitionen att ha en mycket öppen attityd till musiken, berättar Anders Jormin. Inte dela in musiken i olika stilar utan vidga begreppen.

När det gäller just jazzmusik så tycker han att intresset bland unga blir allt större.

– Det finns ett växande intresse för att spela jazz. Det är uppenbarligen något lockande i att skapa musik där jag själv får plats, där improvisationen får utrymme. Där upplever ungdomar sig sedda.

ANDERS JORMIN

Aktuell: Kungl. Musikaliska Akademiens jazzpris 2010.

Yrke: Musiker, komponist och pedagog. Professor vid Högskolan för scen och musik i Göteborg.

Ålder: 53 år.

Familj: Två vuxna barn och sambo.

Bakgrund: Pedagogexamen, mångårig frilans, hedersdoktor vid Sibelius-Akademien i Helsingfors.

Intressen: Musik, matlagning och fåglar.

Styrka: Lyssnande.

Svaghet: Choklad.

Rädd för: "Jag kommer inte på något. Jag är 53 år gammal och har stött på det mesta. Inte ens det farligaste behöver man vara rädd för. Men det värsta som skulle hända, allergisk som jag är, vore att man låste in mig i ett litet rum med en katt."

Favoriträtt: Spagetti vongole (pasta med små ljusa snäckor). "Det beställer jag alltid första dagen jag är i Italien."

Senast lästa bok: Sofi Oksanens *Utrensnig*. "Den var väldigt bra."

Senaste film: Går nästan aldrig på bio. "Men jag gillar att titta på gamla actionfilmer från 1960-talet om och om igen. Favoriten är *Täcknamn Odessa*. Den ser jag ett par gånger per år."

Favoritmusik: Alban Berg och John Coltrane.

När jag är ledig lyssnar jag sällan på musik. Det jag har brist på är tystnad.

ATT FÖRSÖRJA SIG SOM musiker är inte lätt men på Högskolan för scen och musik förbereder man studenterna på den verklighet som kommer efter utbildningen.

– Vi försöker givetvis få dem att konstnärligt mogna och bottna, så att de efter skolan har något essentiellt att komma med. Men vi arbetar också mycket med entreprenörskap. Man måste ta tag i saker själv. Det lär vi våra studenter från dag ett.

Anders Jormin menar att den som tänker sig en framtid som improvisationsmusiker får acceptera att vara frilans.

– De som går de klassiska utbildningarna kan göra audition på audition med förhoppningen att hamna i en orkester. När de gör det har de ett jobb. Våra musiker har inga sådana möjligheter. Det väldigt stora flertalet av våra studenter blir ändå viktiga grundpelare i musiklivet. Men de lever först ofta ett ekonomiskt ganska påvert liv i ett antal år.

SJÄLV UNDERVISAR HAN också i så kallade master classes över hela världen. Förfrågningarna från olika håll är många.

– Det finns många framstående pedagoger, och likaså musiker, världen över. Men de som är både och, och tycker om att vara det, är inte lika många. De har något speciellt att komma med och jag är måhända en av dem.

Sin egen väg in i musiken fick han via familjen i Jönköping där han växte upp. Pappan, som avled 2010, var jazzmusiker, först på professionell nivå och senare som amatör. När Anders Jormin var i femårsåldern började de två spela ihop hemma

varje kväll. Pappan på piano och den lille Anders med vispar på skokartong.

– Sedan när min lillebror Christian kom så fick han överta skokartongen. Då var jag tvungen att bli basist. Jag började med att spela på gitarrens djupa strängar.

Brodern Christian Jormin är i dag också han professionell musiker och arbetar då och då som lärare på Högskolan för scen och musik.

– Vi har båda skolats in i den här musiken på det mest naturliga vis. Jag hade hört både Miles Davis och John Coltrane innan jag hörde Beatles. Så både jag och min bror har fått väldigt mycket gratis av grunderna i jazzens estetik och formler.

I HÖSTAS FICK Anders Jormin ett pris som han är mycket stolt över – Kungl. Musikaliska Akademiens jazzpris. I motiveringen skrev man bland annat: "Ett tilltal som är djupt personligt och ett förhållnings-sätt till improvisation präglad av kompromisslöshet har gjort honom till en musiker med stor internationell lyskraft."

– Det var fantastiskt kul, verkligen en ära.

Priset fick han motta ur prinsessan Christinas hand i Musikaliska Akademiens konsertsal i Stockholm, Nybrokajen 11.

– Jag var tvungen att hyra frack och hade egentligen ingen lust att åka. Jag tycker inte om sådana tillställningar, det blir lätt stelt. Men det var faktiskt jättekul!

UNDER PRISUTDELNINGEN gav Anders Jormin en liten solokonsert. Först en egen komposition, så en argentinsk sång och däremellan en improvisation.

Vad lyssnar du på när du inte arbetar?

– Jag är inte så mycket ledig. Det är ett dilemma, mitt arbete är min hobby. Det är inte hälsosamt. Och när jag är ledig så lyssnar jag sällan på musik. Det jag har brist på, det är tystnad.

Men ibland blir det trots allt toner som avkoppling. Då väljer han mycket noga.

– Oftast klassisk musik. Alban Berg lyssnar jag gärna på, också för hans sätt att orkestrera. Han är fantastisk på det.

En fredagkväll kan han sätta sig och komponera i stället för att koppla av.

– Jag försöker anstränga mig att se på tv ibland. Så läser jag mycket förstås när jag reser. Jag anstränger mig också för att bli ornitolog, men det går sisådär. Jag är bra på att se vad det är för fågel men jag kan inte känna igen lätena. Folk i min bekantskapskrets tycker det är konstigt. "Du som är så musikalisk – hör du inte att det är en blåmes?" säger de.

I höst blir det skivinspelning av ett oratorium som Anders Jormin har komponerat. Det uruppfördes i Jönköping.

– Det är det största jag har gjort, det vill säga med flest människor inblandade. Jag fick en beställning från Jönköping för att skriva oratoriet för några år sedan. Jag lade ner väldigt mycket tid och arbete på det.

ANDERS JORMIN HAR, som han säger, "alltid komponerat". Och det blir alltmer. Han får beställningsuppdrag från ensembler och körer. Komponerandet kan ske var som helst. Men helst sitter han i huset på ön Lyr innanför Mollösund.

– Där är det både tystare och mörkare än någon annanstans. Man hör inga vägar, där finns varken gatlyktor eller reklamskyltar. Där trivs jag bäst.

Prins Daniel invigde **Idrottshögskolan**

ETT NYTT CENTRUM för idrottslig prestationsutveckling och hälsofrämjande arbete har nu startat. 400 specialinbjudna gäster och media fick bland annat se H.K.H. Prins Daniel inviga den helt nya anläggningen vid Skånegatan – för innehåller multisportshall och kunskapscentrum.

Utöver den stora multisportshallen rymmer anläggningen ett för Västsverige unikt Kunskapscentrum för Hälsa och Prestationsutveckling, KHP. Här kan västsvensk idrott utvecklas genom avancerad mätutrustning – för bland annat styrka, uthållighet och rörelseanalys – produktutveckling, tillämpad forskning och teknikkinnovationer.

– Idrottsrörelsen kan här se fram emot en samverkan kring både ledarutveckling och mot starkare koppling mellan idrott och forskning och utvecklingsarbete inom idrottsområdet. Vi kommer på flera sätt att samverka med Göteborgs Stad Utbildning, bland annat genom kompetensutveckling av personal. Kvalitet i både utbildning och forskning kräver samverkan, säger Mikael Alexandersson, dekan för Utbildningsvetenskapliga fakulteten och den som initierat satsningen.

FOTO: JOHAN WINGBORG

TORSTEN ARPI

I muskel och effektrummet fick H.K.H Prins Daniel se Lena Berntsson träna.

STIFTELSEN ANNA AHRENBERGS FOND

för vetenskapliga m.fl. ändamål

Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond för vetenskapliga m. fl. ändamål utlyser två stipendier för ansökan senast **2011-06-15**. Sökande skall vara bosatt eller verksam i Göteborg.

**ANNA AHRENBERGS RESESTIPENDIUM FÖR POST DOCS
SOM FORSKAR INOM OMRÅDET KULTUR OCH HÄLSA**

Stipendiet, som är på 75.000 kr, skall möjliggöra resa till och viss tids vistelse vid utländskt universitet där välrenommerad forskning inom Kultur och Hälsa bedrivs.

**ANNA AHRENBERGS GREZ-SUR-LOING - STIPENDIUM
FÖR FÖRFATTARE**

Stipendiet skall bereda en yrkesverksam författare möjlighet att vara verksam under mars och april 2012 på Hôtel Cheillon i Grez-sur-Loing söder om Paris. Förutom bostad och ateljé erhåller stipendiaten 40.000 kr.

ANSÖKNINGSBLANKETTER OCH ÖVRIGA UPPLYSNINGAR

Ansökningsblanketter och mer information finns på www.annaahrenberg.com

Beslut meddelas under oktober 2011.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Jubileumsfonden

LEDIGFÖRKLARAR STIPENDIER 2011

KUNGL. VETENSKAPS- OCH VITTERHETS-SAMHÄLLET'S GÅVA

Fyra forskningsstipendier om vardera 50 000 kronor för att möjliggöra yngre forskares (med av-lagd doktorsexamen) forskningsvistelser vid andra europeiska lärosäten. Vid urvalet fästs särskilt avseende vid om vistelsen kan innebära vidare kontakter och forskningssamarbete med Göteborgs universitet

DE VÄSTSVENSKA KOMMUNERNAS OCH LANDSTINGENS GÅVA

Två stipendier om vardera 50 000 kronor för att möjliggöra vidareutbildning vid universitet utanför Sverige. Den sökande skall ha avlagt grundexamen

MARY VON SYDOWS F. WIJK DONATIONSFONDS GÅVA

Ett stipendium om 20 000 kronor för forskning med inriktning på Frankrike och fransk litteratur. Företräde ges för forskning som bedrivs i Frankrike.

ELOF HANSSONS STIFTELSES GÅVA

Ett stipendium om 20 000 kronor för forskning inom det merkantila området, såsom handel, industri och transportfrågor.

ANSLAG FÖR TEKNISK OCH ADMINISTRATIV PERSONAL

Stipendier om sammanlagt 100 000 kronor för studieresor för anställda inom stödfunktioner för utbildning och forskning, alltså teknisk och administrativ personal, bibliotekarier m.fl. Ansökan skall avse kostnader för resor, uppehälle m.m., dock ej lön. Anslag beviljas normalt inte för deltagande i kongresser eller konferenser.

Ansökan skall vara inkommen till Jubileumsfonden, Göteborgs universitet, Box 100, 405 30 Göteborg, **senast den 27 april 2011**. Ansökningsblankett kan hämtas på universitetets webbplats: <http://www.gu.se/jubileumsfonden>. Eventuella frågor kan ställas till Kristina Ullgren, tel. 031-786 1092 eller Gunnar Dahlström, tel. 031-786 5541.

Jubileumsfonden bildades i samband med universitetets 100-årsjubileum 1991 genom gåvor från stiftelser, akademier, företag och privatpersoner.

Gammal syn på arbete på väg tillbaka

Tidigare var arbetet uppgiftsorienterat - man arbetade helt enkelt tills man var klar. Under industrialismen blev det istället tidsorienterat - klockan fem gick man hem, oavsett om sysslan var färdig eller inte.

- Men kanske är det gamla sättet att se på arbete på väg tillbaka, tror Göran Malmstedt.

PÅ DEN GAMLA goda tiden, alltså innan vi blev jordbrukare, arbetade människorna bara ett par timmar per dag med att jaga och samla nötter och rötter.

- Jordbruket måste ha inneburit ett nytt sätt att tänka, menar Göran Malmstedt, professor i historia. Den som fångar ett vildsvin äter nog upp det ganska snart. Men den som röjer mark och planterar frön för att skörda någon gång i framtiden måste kunna planera.

Jordbruket innebar hårt kroppsarbete och allt fler personer att försörja eftersom bofasta människor kan ha fler barn än nomader. Men inte ens jordbrukare sliter dag ut och in.

- Vid sådd, skörd och tröskning arbetade man ofta från gryning till solnedgång. Men andra perioder var det desto mindre att göra, även om barn, djur och redskap förstås alltid måste tas om hand.

SKILLNADEN MELLAN arbete och fritid var heller inte så tydlig.

- Det disciplinerade arbetet kommer först i och med industrialismen, berättar Göran Malmstedt. I jordbrukssamhället gjorde det inte så mycket om man vilade sig eller skämtade bort en stund mitt i sådden. Man hade säkert roligt också exempelvis när hela byn samlades för gemensam slätter.

Förr fanns också fler helgdagar än i dag. Latmansdagar kallade Gustav Vasa dem som ogillade att bönderna festade upp sitt överskott på de

omkring femtio helgdagar som fanns då, förutom söndagarna.

- Både tredjedag och fjärdedag jul firades under medeltiden, samt olika helgon. Kyrkan hade en ganska dubbel syn på arbete: å ena sidan hyllade man det kontemplativa livet, å andra sidan var människan förpliktigad att arbeta i sitt anletes svett. Till och med Gud arbetade, menade kyrkan, eller hade åtminstone gjort det när han skapade världen, det var ju därför han behövde vila den sjunde dagen.

1571-års kyrkoordning innebar att ett tjugotal helger togs bort. 1772 försvann ytterligare helger, så att almanackan såg ut ungefär som i dag.

- Det var också då som söndagen fick en mer framträdande roll som helgdag. På 1960-talet fick vi även lediga lördagar så numera kommer vi nog upp i ungefär lika många arbetsdagar som under medeltiden.

INDUSTRIALISMEN innebar ett helt nytt sätt att arbeta där det gällde att disciplinera folk till att komma i tid till fabriken och utföra exakt de uppgifter som produktionen krävde. Det var inte helt oproblematiskt, många hantverkare var exempelvis vana vid att ta frimåndag, efter söndagens rumlande.

- Vi började jobba på ett sätt som människan inte alls är byggd för, lika många timmar varje dag, förklarar Göran Malmstedt. Men lönearbetet gav också människor möjlighet att handla nya varor, lite lyx som kaffe och vackra tyger. Idag har många förtroendearbetstid, vilket ofta innebär att man tar hem de uppgifter man inte hunnit med under dagen. Arbete och fritid flyter samman. Kanske är vi tillbaka till ett sätt att se på arbete som människan alltid haft, förutom under industrialismen: när uppgiften är klar är arbetet klart, varken förr eller senare.

Idag flyter arbete och fritid ihop så som det var före industrialismen, säger Göran Malmstedt.

Nätet skapar nya arbeten

Lookbook är en av många webbplatser där människor lägger ut bilder på sig själva iförda olika klädstilar. De gör alltså reklam för modekollektioner de gillar, helt utan ersättning.

– Internet är en fascinerande komplex värld där medskapande och kreativitet är det viktiga, förklarar doktoranden Christofer Pihl. Tjäna pengar? Tja, det finns det ju de som också gör.

CHRISTOFER PIHL, doktorand i företagsekonomi, forskar om modeindustrin. Att kläder är något som många, inte minst ungdomar, tycker är spännande är kanske inte så förvånande. Men att ha sitt intresse som jobb blir för de flesta mest en dröm. Fast det finns förstås undantag.

– Isabella Löwengrip fick nog aldrig rådet från sin SYO-konsulent att starta en blogg. Ändå gjorde hon det, under namnet Blondinbella. Nu driver hon dessutom en webbutik, ett blogg nätverk och föreläser om hur andra ungdomar kan starta eget. Internet har medfört att helt nya yrkesroller växer fram än dem vi är vana vid. En av mina vänner är exempelvis sökmotoroptimerare och hjälper företaget att hamna så högt upp som möjligt på exempelvis Google. Vad som är så spännande är lekfullheten. Det som först är en kul grej eller ett fritidsintresse kan snabbt utvecklas till något man kan leva på.

Den första modebloggen startade 2003, men det var först omkring 2005 som modebloggsfären slog igenom.

– Tidigare drömde unga tjejer om att få skriva i modemagasin, påpekar Christofer Pihl. Idag har på sätt och vis bloggandet blivit ett sätt att uttrycka den drömmen. De modebloggar som på ett mycket framgångsrikt sätt har skapat stora läsekretsar har i många fall större räckvidd än svenska lokaltidningar. Trots att en bolagisering äger rum bland de största namnen inom den här världen, tycks det samtidigt vara viktigt att behålla en nära kontakt med läsarna. Själva poängen är just att läsaren ska känna att det finns en person som tycker själv, utan att påverkas av kommersiella intressen.

Trots en rad exempel på människor som försörjer sig genom olika

aktiviteter på nätet är det vanligaste förstås att jobba gratis. Men varför gör man det?

– Det är givetvis en svår fråga att svara på, men jag tror att många vill vara med och forma sin samtid, förklarar Christofer Pihl.

Vad som är så spännande är lekfullheten. Ett fritidsintresse kan snabbt utvecklas till något man kan leva på.

Framtidsforskaren Alvin Toffler talar om tre vågor av samhällsutveckling: jordbrukssamhället, då vi producerade för vår egen konsumtion, industrisamhället, då vi producerade för en marknad, och så vår tid, prosumptionssamhället. Prosumption innebär att cirkeln sluts, att vi går tillbaka till att i allt större utsträckning producera det vi själva konsumerar. Men nu befinner vi oss i en ny situation, mycket på grund av ny teknik och digitalisering. Istället för att gå till en resebyrå bokar man själv och nätet har ersatt bankbesök. Också den som söker fackkunskap hittar det mesta på nätet. För där har någon vänlig person lagt ut det man vill veta, utan att kräva någon som helst ersättning. Belöningen är att vara delaktigt och medskapare i ett ständigt växande nätverk.

Christofer Pihl

Status att vara uppbokad

På jobbet har vi fullt upp. Men hur är det när vi är lediga?

Jo, då har vi också hur mycket som helst på gång.

– Vi är inne i skrytssysselsättnings era, förklarar Barbara Czarniawska. Ingenting skulle provocera mer idag än att vara arbetslös - och trivas med det.

Barbara Czarniawska

FÖR ETT PAR decennier sedan såg människor fram emot att gå i pension och få en massa tid att göra ingenting speciellt.

Idag framkallar tanken på att inte längre ha ett jobb att gå till närmast skräckkänslor, menar Barbara Czarniawska, professor vid Gothenburg Research Institute.

– Antingen skaffar man en sysselsättning eller också går man under. Jobbet ger människan sammanhang, men inte bara det. Arbetet innebär ett sätt att strukturera tillvaron och visar också att man är behövd. Tänk att ena dagen vara en strängt upptagen forskare som skriver artiklar, undervisar och anlitas som sakkunnig. Nästa dag, när man blivit pensionär, ringer telefonen plötsligt inte längre. Innebär det att man anlitas bara på grund av sin anställning, och inte för att man faktiskt behövdes och bidrog med viktig kunskap? I sådana situationer gäller det att ha skaffat sig en reservkarriär för att känna sig behövd igen.

DEN AMERIKANSKE nationalekonomen Thorstein Veblen skrev 1899 sin klassiska bok *The Theory of the Leisure Class*. Där går han igenom hur samhället utvecklats, från ett ursprungligt fridfullt paradiset där människor visserligen var fattiga men varken behövde arbeta särskilt hårt eller hade så mycket att kriga om. Så småningom utvecklades olika klasser där de som hade livsnödvändiga arbeten, som att producera mat eller ta hand om barn, gamla och sjuka, fick lägre status än de som sysslade med mer umbärliga saker, som präster, forskare och statsmän. Och överklassen blev alltmer sysslös medan underklassen fick arbeta desto mer.

– Men var tid har sina statussymboler, förklarar Barbara Czarniawska. De som har gott ställt idag skryter inte längre om att kunna tillbringa hela sommaren i en vilstol på stranden. Tvärtom gäller det att visa att man har en full almanacka.

Men skrytssysselsättningen handlar

just om sysselsättning, inte om vanligt lönearbete. Att kunna jobba utan att behöva tänka på pengar eller på vad som är ett nyttigt arbete är helt enkelt lite lyxigt.

– Fast det är förstås inte så säkert vad som är ett nyttigt arbete, påpekar Barbara Czarniawska. Själv blev jag exempelvis organisationsteoretiker för att jag trodde att min forskning skulle komma till praktisk användning. Nu undrar jag om jag inte borde ha blivit filmkritiker istället. Allt som händer i livet finns nämligen beskrivet i populärkulturen och populärkulturen påverkar, trots alla sina överdrifter, vår syn på verkligheten. Så filmrecensenter kanske håller på med väldigt väsentliga saker?

Men självklart kan även skrytssysselsättningen handla om en uppriktig önskan att hjälpa andra, menar Barbara Czarniawska.

– Antropologen Daniel Miller påpekar i *A Theory of Shopping* att inte ens den som köper onödig lyx gör det av strikt egoistiska skäl. Shoppa gör man faktiskt väldigt ofta för att glädja andra exempelvis med presenter.

TROTS ATT VI alltid förväntas vara upptagna kan den ljuva drömmen om ett lättjefullt liv utan ansvar eller förpliktelser kännas väl så lockande.

– Att fantisera om sysslolöshet trots att man vet att man aldrig kommer att få tid att rulla tummarna, är också en sorts skrytssysselsättning, förklarar Barbara Czarniawska. Det är viktigt att få drömma men också betydelsefullt att drömmarna aldrig blir sanna – för att leva ett liv utan någonting att göra skulle de flesta nog inte stå ut med.

Så vilken skrytssysselsättning skulle Barbara Czarniawska själv vilja ägna dig åt?

– Jag gillar deckare. Så när jag gått i pension hoppas jag få tid att översätta italienska deckare till mitt modersmål, polska.

Den svåra konsten att göra goda val

Psykologi är inte bara Freud och samtal på divanen. Ett växande fält just nu är samhällspsykologin. Av den kan vi lära oss varför det är svårt att kollektivt göra något åt miljöproblemen.

– Det handlar om att se människan som samhällsvarelse, säger Lars-Olof Johansson, lektor i psykologi.

Samhällspsykologi – är det egentligen något nytt?

– Nej, behovet av samhällspsykologi är inte nytt. Den typen av forskning har bedrivits väldigt länge som akademiskt ämne. Här på psykologiska institutionen har vi samlat den typen av kurser till ett masterprogram som startar till hösten.

Folk i gemen anser väl att psykologi handlar om att bota inre krämpor?

– Ja, allmänhetens syn på psykologi bygger till stor del fortfarande på Freud, Jung, drömtydning och psykoanalys. Men modern psykologi är något annat. Nu har vi ju exempelvis KBT, kognitiv beteendeterapi, sedan en lång tid tillbaka. Mycket av forskningen handlar också om den friska, snarare än den sjuka, människans reaktioner, drivkrafter och behov.

Vad skiljer samhällspsykologin från den individcentrerade psykologin?

– Den handlar om att se människan som grupp- och samhällsvarelse. Vår psykologi bygger vanligen på empiri, framtagen genom experiment, enkäter och intervjuer. Den grundläggande inställningen är att allt inte flyter omkring hur som helst utan att man kan hitta mönster. Därmed inte sagt att jag kan förstå just dig. Men vi kan säga något om snittet i en grupp. Det är ”bästa teori hittills” som gäller. När den är bättre än att gissa så vore det väl tjänstefel att inte använda den.

Varför behövs ett program i samhällspsykologi?

– Själva innehållet är inte nytt, socialpsykologi till exempel, men vi samlar det under ett tak. Som vilket program som helst är det en fördel jämfört med att plocka ihop kurser. Vi har en gemensam kunskapssyn i kurserna och fokuserar på det som är relevant för samhällsfrågor. Det handlar om att förstå och i viss mån förutsäga beteenden i en grupp, till exempel i organisationer och företag eller i rätts-sammanhang.

Men kan man förutsäga sådant?

– Man lär sig att problematisera, att förstå komponenterna i en mellanmännisklig situation. Teorierna anger aldrig exakt vad som kommer att hända. Det är upp till dig som till exempel chef för

en miljöförvaltning i en större kommun att dra slutsatser: Om vi implementerar den eller den miljöpolicyen så har vi kanske en målkonflikt mellan olika motiv. Då vet man att det inte bara är att införa en prisreglering enligt strikt ekonomiska modeller, man måste förstå hur människor tänker och agerar i situationen.

Kan man bli en bättre människa av att läsa samhällspsykologi?

– Man kan nog bli en vassare människa. Menar du moraliskt bättre?

– Ja.

– Ja, det kanske man kan bli. Men kunskap är självklart ett tveeggat svärd. Även den här kunskapen kan användas för olika syften. Men vi kan titta på miljöpsykologi, ett ämne som jag forskar och undervisar i. Där kan man lära sig hur svårt det är att fatta moraliskt riktiga beslut. Man lär sig att miljöproblem inte bara är kemi och utsläpp, utan också beteende.

På vilket sätt?

– Det som gör miljöproblemen så svåra att lösa är hur beteendet fungerar i stora grupper över tid. Det kallas för sociala dilemman. När det gäller många miljöproblem står egennytta i konflikt med den kollektiva nyttan. Om valet står mellan en miljömässigt dålig produkt och en grön produkt men den gröna är dyrare så säger egennytta: Köp den dåliga. Vad ska då få dig att ta den gröna?

Ja, varför?

– Det kanske är vetskapen om att den billiga produkten har dåliga konsekvenser på lång sikt. Men det är ofta ett abstrakt motiv – och där kommer moralen in. Problemet är att i storskaliga system är incitamentet för att samarbeta för svagt. Ändå är det så att individen förlorar på det på lång sikt, om till exempel en sjö fiskas ut.

Jag kan åka till Vietnam och bete mig på ett sätt som inte är bra för lokalbefolkningen, men konsekvenserna behöver inte jag bära. Är det inte ett problem att många negativa konsekvenser hamnar någon annanstans?

– Ja, det är ett vanligt problem på marknader.

De negativa konsekvenserna borde ju ingå i din prislapp, men så är det sällan. Återigen: För att bli en bättre människa krävs det ökad medvetenhet. Ett program i samhällspsykologi kan öka den medvetenheten. Men vi på universitetet kan ju så klart inte göra något åt människors drivkrafter ...

En annan aspekt på samhällspsykologi är att människors inre hälsa är på tapeten överallt: Dr. Phil, självhjälpsböcker, ”må bra”-tänkande. Vad beror det på?

– Det är ett tidens tecken. Det har troligen att göra både med människors behov av förklaring och med kunskapsläget, att kunskaper inom psykologi kommer ut i samhället.

Finns det inte många charlataner också?

– Jo, men det är inget nytt i det.

Men varför kommer den här psykologitrenden just nu?

– Det är den kognitiva revolutionen och det finns en stor efterfrågan på tillämpningar. En annan sak är att Sverige är ett sekulärt samhälle. Vi går inte till kyrkan längre som vi gjorde förr.

Psykologiseringen är en ersättning för religionen?

– Inte direkt, men jag tror att människan har ett behov av att förklara varför hon agerar som hon gör. Tiderna förändras väldigt snabbt just nu. Då ökar kanske behovet av bearbetning. Och nu kommer det mer relevanta sätt att se på sitt beteende, istället för hur det var förr i tiden när man trodde på tomtar och troll och tog till magiska förklaringar för hur man mår.

Den amerikanska journalisten Barbara Ehrenreich har skrivit i en bok att självhjälptrenden syftar till att få människor att bortse från samhällsliga ekonomiska orättvisor och istället söka problemet hos sig själva. Det kanske är samhället som det är fel på egentligen?

– Det här är en strukturell förändring som har pågått länge. I Sverige är det helt uppenbart att vi har gått och kanske fortsätter att gå emot mer individualism. I ett postindustriellt samhälle är det individen som hamnar i fokus, konsumerar sig

FOTO: JOHAN WINGSBORG

fram i livet och bygger på sin identitet. Så ja, psykologiseringen är kanske en effekt av en historisk förändring.

Det kanske är mycket mer hanterligt att diskutera problem på individnivå än att utöva samhällskritik?

– Jag vet inte om man måste ställa dem mot varandra. Det är ju inte så överallt, även om det är så i den så kallade västvärlden. Det är det postmoderna: Allt är uppsplittrat, det finns inga allmänt accepterade sanningar, bara subgrupper, i slutändan bara individen. Risken är att man inte ser de stora sammanhangen, som miljöproblemen och resurshanteringen.

Vad säger psykologin om det?

– I motivationspsykologin, som min egen forskning, kan man se att människors beteenden är beroende av beslutskontexten. Om det finns osäkerhet kring vad en handling leder till så försvagas de abstrakta, moraliska motiven när de kommer i konflikt med egenintresset. Om man inte exakt vet vem som förlorar på en dålig handling så är det troligare att man tänker: Åh, jag köper den där suvbilen ändå.

Är det inte nedslående med forskning som visar att människan är ganska egoistisk?

– Jag skulle inte uttrycka det så. Man skulle kunna säga att människan har kapacitet att vara både ond och god. Det finns människor som alltid väljer det goda och människor som alltid är egoistiska, men den stora gruppen ligger i mitten och påverkas i sina beslut av sociala, kulturella och ekonomiska omständigheter. Vår uppgift som forskare är att ta reda på hur det fungerar.

MAGNUS PETERSSON

LARS-OLOF JOHANSSON:

Född: Sala

Yrke: Universitetslektor i psykologi vid psykologiska institutionen, medlem i forskargruppen EPU (Environmental Psychology Unit)

Ålder: 53 år

Bor: Tollered

Familj: Tre barn och fru

Intressen: Musik, allt som har med gitarrer att göra

Till turistmetropolen Sydney gick administratörsresan. Här finns flera stora universitet, bland annat University of Sydney som satsat mycket på e-lärande.

Rapport från down under

Gräset är inte alltid grönare på andra sidan. Det kom Minette Henriksson och Anna Bergsten fram till efter en resa till Australien för att lära sig mer om e-lärande. Men på köpet fick de en massa nya kunskaper och erfarenheter.

DET ÄR SNART fyra månader sedan de var på administratörsutbyte för att ta reda på hur The University of Sydney arbetar med sin plattform för e-lärande. Men minnena och intrycken från resan är i högsta grad levande.

– Vi tyckte att det var spännande, säger Minette. Ingen av oss hade varit i Australien tidigare. Men särskilt varmt var det inte, det var den kallaste och regnigaste våren på över 20 år! Vi hann se väldigt mycket under de två veckorna och alla som vi träffade var oerhört vänliga och öppna.

De började med att skicka ut flera förfrågningar till universitet i Kanada, Japan och Australien. Turligt nog fick de ett snabbt och positivt svar från Colin Lowe, chef för lärplattformgruppen.

– Vi bestämde oss på en gång att köra på det, berättar Anna. De erbjöd sig också att hjälpa till att sy ihop ett program. Sedan tog vi också en del egna kontakter, bland annat intervjuade vi en GU-student som läser därnere.

VI TRÄFFAS PÅ studentavdelningen, där Minette Henriksson och Anna Bergsten arbetar med utbildning, support och

utveckling av Göteborgs universitets lärplattform GUL, som lanserades hösten 2009.

Tänkarna på att komma iväg väcktes för ett år sedan. Minette berättar att Australien har kommit ganska långt inom e-lärande och har jobbat med lärplattformar i 10 år.

– Det är också en kontinent med stora geografiska avstånd, så det var spännande att se hur man har löst de tekniska och pedagogiska utmaningar som alla e-lärandesystem är förknippade med.

De kom ner under en hektisk period, då universitetet precis gick över till ett nytt system.

– Många var stressade och hade mycket att göra. Men trots det tog de sig tid att ta emot oss, säger Anna.

Det blev ett fullspäckat program i 12 dagar, med möten och intervjuer på olika ställen runt omkring The University of Sydney, som är Australiens äldsta och näst största universitet. Det är också ett välrenommerat universitet som hamnade högt i den senaste Times-rankningen.

– Campuset är stort och oöverskådligt men ändå sammanhållet. Allt finns på campusområdet: 14 bibliotek, 6 tennisbanor, simhall och gym.

DE KLÄMDE IN två dagars semester, då de passade på att bada på den kända Bondi Beach mitt i Sydney, trots att det var kallt, strömt och omgivet av hajnä. Dessutom besökte de nationalparken Blue Mountains

– Australiens motsvarighet till Grand Canyon – där de fick klappa känguruer och se slumrande koalabjörnar i eukalyptusträd.

Den mesta tiden tillbringade de med förvaltningsgruppen, som hade i uppgift att lansera det nya amerikanska systemet Blackboard.

– Gruppen är betydligt större än vår men har ungefär samma roll. Den största skillnaden är att de regelbundet jobbar med uppföljning och kontroll av kursidor, berättar Anna.

Med facit i hand hade det räckt med färre träffar, tycker Anna och Minette.

– När man åker iväg har man en massa förväntningar, säger Minette. Det kändes nervöst och pirrigt, men efteråt är man nöjd över att ha klarat av det. Att tala engelska hela tiden var också väldigt nyttigt. Trots olikheterna brottas de med samma frågor som vi: Hur når man ut med utbildning till alla som vill ha stöd och hjälp och hur handskas man med datorovana användare?

Vad var det viktigaste ni lärde er?

– Vi har insett att vi har ett ganska bra system trots allt, säger Minette. Vi förstår nu hur viktigt det är att ha med sig lärarna för att studenterna ska använda systemet. Det spelar ingen roll hur bra plattformen är om inte lärarna är engagerade. Vi som är experter på tekniken måste bli bättre på att lära oss vilka önskemål som lärarna har. Vi har fått flera goda idéer.

”
Det var den kallaste och regnigaste våren på över 20 år.

Vad krävs för att skriva en bra ansökan?

– Man ska ha klart för sig vad man vill få ut. Sedan gäller det att hitta rätt universitet och få en bra kontaktperson. Man måste ha en formell bekräftelse på att man är välkommen, säger Anna.

– Om det ska bli bra får man vara beredd att lägga ner tid på förberedelser. Inför resan handlar det om att läsa på så mycket som möjligt så att man kan ställa bra frågor. Dessutom representerar man Göteborgs universitet. Jag hoppas att vi gjorde avtryck, avslutar Minette.

ALLAN ERIKSSON

Mobilitet

Internationell administratörs-mobilitet är en satsning finansierad av internationaliseringsrådet vid GU. Sedan 2009 har 60 administratörer beviljats resebidrag. Resan ska gå till ett partneruniversitet eller organisation där det finns ett formaliserat samarbete. Ersättning kan sökas för 3–14 dagar

och maxbeloppet är 20 000 kr. För 2011 är det totala beloppet 300 000 kr. Deadline: 28 april. Ett kombinerat informations-tillfälle och återrapporterings-tillfälle kommer att hållas den 5 april i sal 10, Vasaparken. Anmäl dig på: www.gu.se/internationellmobilitet

FOTO: JOHAN WINGBORG

Anna Bergsten och Minette Henriksson är glada för att de kunnat resa till Sydney. – Dem som vi träffade på The University of Sydney var väldigt avundsjuka på oss för att vi som administratörer hade möjlighet att resa till andra sidan jorden, säger Anna.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Lars-Åke Kernell slipar dina verktyg.

Så blir du en bättre lärare!

Händer det att du kör fast eller har svårt att få studenternas uppmärksamhet? Eller att du som ny lärare tycker det är obehagligt att stå inför 300 studenter? Lugn. Det finns hjälp att få.

“**FEEDBACK PÅ DIN** undervisning” är en kostnadsfri tjänst som PIL-enheten via Lars-Åke Kernell erbjuder alla som undervisar vid Göteborgs universitet.

– Jag vet att den här tjänsten gör nytta. Det är en lite udda företeelse som inte så många känner till. Läs mer på PIL-enhetens hemsida. Det är sedan bara att ringa och boka en tid för att få hjälp med sin undervisning.

Upplägget är enkelt: Lars-Åke Kernell är med vid ett undervisningstillfälle och för anteckningar. Oftast direkt efteråt hålls ett samtal på cirka två timmar där både styrkor och svagheter kommenteras. Inom en vecka får läraren anteckningarna och eventuella lästips.

– Syftet med samtalet är att sätta ord på de tankar som styr dig i din undervisning. Det blir mest ett samtal där fokus ligger på vad som fungerar bra, ett slags peptalk. Det är absolut ingen examination, utan det som sägs och skrivs stannar mellan mig och läraren.

Alla former av undervisning kan utvärderas, poängterar Lars-Åke Kernell. Föreläsning, presentation, seminarium, laboration och handledning. Oavsett ämne och nivå. Eftersom det blir en utvärdering

av en verklig situation blir det konkret, praktiskt och autentiskt, framhåller han. Det spelar heller ingen roll om man är ny i yrket eller har undervisat i 20–30 år. Alla kan alltid utvecklas.

– Det blir mest positiv feedback, men självklart tar jag även upp till diskussion det som inte fungerar så bra. Ofta har lärare önskemål om respons på speciella aspekter. Diskussionen utgår alltid ifrån vilka behov som den enskilde läraren har.

Ett vanligt problem, som Lars-Åke Kernell noterat, är att lärare är för ambitiösa och tror att de ska hinna mer än vad de gör.

– Det är naturligt. Kraven på lärarna är stora idag och undervisningstimmarna få. De jag besöker är experter och auktoriteter inom sina områden. Ändå kan jag hjälpa till med strategiska råd – hur till exempel prioriteringar skulle kunna hanteras.

– Många blir glatt överraskade och får aha-upplevelser. Den stora behållningen är att läraren får en karta och ett språk som han eller hon kan använda för att utveckla undervisningen. Min uppgift är att tillföra en pedagogisk och didaktisk struktur i förhållande till det som läraren visat, säger Lars-Åke Kernell.

ALLAN ERIKSSON

Mer information: www.pil.gu.se/resurser/feedback_pa_undervisning/

Tag chansen – möt dina kollegor ute i världen!

- Internationell administratörsmobilitet

Deadline
för ansökan:
28 april

www.gu.se/internationellmobilitet

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Ett arbete som inte finns

IBLAND DYKER DET UPP saker som på ett lite intrikat sätt avslöjar hur en organisation, i detta fall Göteborgs universitet, ”tänker”. Nu senast en blankett som jag liksom alla andra anställda har att fylla i om hur vår tjänstgöring på olika arbetsuppgifter skall fördela sig framöver. Vilka arbetsuppgifter för forskande lärare som jag finns då enligt Göteborgs universitet? Jo, de är följande: forsknings- och utvecklingsarbete, forskarhandling, utbildning och pedagogiska projekt, kompetensutveckling, kontakter och samverkan med omgivande samhälle samt administration.

När jag efter bästa förmåga skall fylla i denna blankett visar det sig att en stor del, förmodligen omkring en tredjedel, av det arbete jag faktiskt utför inte alls räknas som arbete av universitetet. En stor del av mitt arbete handlar till exempel om pro-

jektledning inklusive utformandet av nya projektansökningar för att dra in pengar till institutionens forskning, och för detta hittar jag ingen rubrik. Pedagogiska projekt har intressant nog en rubrik men inte forskningsprojekt, en märklig ordning i ljuset av försöken att stärka forskningens ställning vid GU.

EN NÄSTAN LIKA stor del av mitt arbete handlar om vad som kan rubriceras som vetenskaplig kvalitetskontroll. Det handlar om utlåtan till universitetsförlag, till vetenskapliga tidskrifter, till svenska och utländska forskningsråd vad gäller projektansökningar, samt till svenska och numera särskilt utländska universitet angående anställnings- och befordringsärenden. Till detta kommer att vara ledamot av betygsnämnder för doktorsavhandlingar vid svenska och

utländska universitet. Inte heller här hittar jag någon rubrik som passar för detta arbete.

Ett tredje slags arbete jag utför är att vara ledamot av olika vetenskapliga råd, t ex för tidskrifter, för särskilda bokserier på vetenskapliga förlag, för internationella forskningsinstitut, i vetenskapliga priskommittéer och för större forskningsprojekt.

Det känns märkligt att detta slags arbetsuppgifter, som jag själv anser väsentliga både för att upprätthålla ”den akademiska republiken”, för institutionens och för universitetets renommé, inte alls räknas vid Göteborgs universitet. Enda gången man efterfrågat dem är då den så kallade RED 10 utredningen bad om denna slags information för att kunna utvärdera forskningen vid GU, då det tydligen anses väsentligt. Är det meningen att jag skall lägga ner denna typ av

verksamheter så vore det bra med en tydlig markering om detta från universitetsledningens sida. Jag kan under inga omständigheter låta detta arbete gå under rubriken ”administration” för det vore svårt missvisande och kunde användas för att hävda att jag mest sysslar med byråkratiska göromål.

Detta är uppenbart en blankett som inte är avpassad för den typ av arbete jag gör och det avspeglar måhända att det inte finns någon förståelse vid universitetet för de villkor en del forskare har att arbeta under. Det känns lite sorgligt, det måste medges, att vara vid ett universitet som ”tänker bort” att sådana som jag finns och en stor del av det arbete jag faktiskt utför.

BO ROTHSTEIN

PROFESSOR I STATSVETENSKAP

GU:s ledning har avböjt att kommentera

Rankningslistor bör inspirera GU:s kvalitetsarbete

PÅ FRIA ORD i nr 7-10 kritiserade jag Sverker Lindblad, ordförande i GU:s rankingsgrupp, för ett uttalande (i nr 6-10) där han säger: ”Det värsta som

kan hända är att man börjar använda dåliga listor för sitt strategiska arbete genom att köpa in Nobelpristagare och högt citerade forskare för att höja sin placering på listorna. Det är helt fel väg att gå.”

SJÄLV TYCKTE JAG tvärtom att det vore helt fantastiskt om vi kunde lyckas värva internationella stjärnforskare av Nobelprisvinnarklass till GU, oavsett anledning. Jag föreslog vidare att GU:s kvalitetsråd borde analysera hur GU skulle kunna agera för att dramatiskt öka andelen externrekryteringar i allmänhet, och internationella rekryteringar i synnerhet, samt rekrytera internationella toppforskare till GU. Ingen reaktion. (Möjligen beror det delvis på att debattartikeln fick den intetsägande titeln ”En märklig formulering”).

Så i senaste numret av GU Journalen intervjuas Magnus Gunnarsson från avdelningen för analys och utvärdering om rankingslistor och om vad GU kan göra för att avancera på dessa listor. Han nämner några till synes uppenbara strategier såsom att ”rekrytera ofta citerade forskare, uppmuntra forskare att publicera mer i Nature och

Science och att i större utsträckning publicera artiklar tillsammans med utländska forskare”.

Precis, detta är ju något av allt det som måste göras för att höja GU:s forskningskvalitet, och därmed få GU att avancera på listorna, eller hur? Men i nästa mening får vi veta att detta är åtgärder som Gunnarsson inte alls rekommenderar. Istället säger han: ”Jag tycker att alla eventuella anpassningar till rankingslistor ska begränsas till mindre, kosmetiska förändringar som inte stör det egna interna kvalitetsarbetet.”

Jo, det står faktiskt så. Med en fotbollsanalogi vore detta som att säga att svenska fotbollsklubbars bristande internationella framgång inte borde föranleda några förändringar, annat än möjligen kosmetiska sådana, så länge dessa förändringar inte finns nämnda i klubbarnas interna planer för kvalitetsutveckling.

JAG ANSER ISTÄLLET att de konkreta åtgärder som Gunnarsson nämner ovan är utmärkta alldeles oavsett vad som står eller inte står i de interna styrdokumenterna för GU:s kvalitetsarbete. GU:s genomgående låga placering på internationella rankingslistor (eller i alla fall lägre än vad de flesta av oss tycker att vi borde ligga) bör inspirera till mer genomgripande omprövningar, inklusive inriktningen på GU:s kvalitetsarbete.

OLOF JOHANSSON-STENMAN

PROFESSOR I NATIONALEKONOMI

Replik

SJÄLVKLART SKA vi anställa högt citerade forskare, införa incitament för internationell sampublicering och uppmuntra till publicering i

Nature och Science – om vi tror att det gör oss till ett bättre universitet. Villkorsbisatsen sätter fingret på kärnan i min rapport. Vi måste själva bestämma oss för vad ett bra universitet är och vilken sorts bra universitet vi vill vara. Vi får inte låta oss luras att följa rankingslistornas indikatorer, eftersom dessa i hög utsträckning är usla, både vad gäller validitet och reliabilitet. Om man ska fortsätta Johansson-Stenmans haltande fotbollsanalogi kan man säga att universitetsrankningar motsvarar en ranking av fotbollslag som mäter antalet inköpta fotbollsskor (baserat på sportbutikens försäljningssiffror i lagens hemstäder) och spelarnas inkomster (baserat på en enkätundersökning till läsare av tidskriften ”Baseball Today”). Vad skulle IFK Göteborg kunna lära sig av en sådan ranking som de inte redan vet?

MAGNUS GUNNARSSON

AVDELNINGEN FÖR ANALYS OCH UTVÄRDERING

Slutreplik

ATT VETENSKAPLIG KVALITET och relevans är svårt att mäta, liksom att många rankningar på olika sätt är problematiska, är självklart. Men att tro att vi i en alltmer globaliserad värld kan vara ett internationellt framstående universitet utan att internationellt rekrytera framstående forskare, forska tillsammans med andra sådana forskare, och sträva efter att publicera oss i de mest framstående (och mest lästa, spridda och citerade) tidskrifterna är att lura oss själva, vilket understryks av rekommendationerna från RED 10 som just presenterats när detta skrivs.

Men naturligtvis ligger en sådan utveckling inte i allas intresse. För en dominerande professor med självklar auktoritet på sin institution och GU kan det nog vara ganska plågsamt om doktoranderna börjar bry sig om internationell publicering, upptäcker att professorn är helt ociterad utanför Sverige och att metoderna han (för det är ju oftast en han) använder starkt ifrågasätts internationellt, och att doktoranderna därför inte vill använda dessa i sina avhandlingar, samt, inte minst, om det med jämna mellanrum börjar dyka upp forskare från andra länder på institutionen som tar stor plats, betar sig konstant, och till råga på allt är helt obekanta med professorn och hans arbeten.

OLOF JOHANSSON-STENMAN

Forskningens frihet alltmer hotad

UNIVERSITETEN ÄR ständigt i stöpslev. Omorganisationerna avlöser varandra. I Göteborg är man inte sämre. Det har föreslagits att folk från näringslivet skulle gå in och leda det som en gång var fria fakulteter. Varför inte låta någon docent i grekiska efterträda Leif Johansson på Volvo?

Men saken är egentligen för allvarlig för skämt. Omstöpnigen gäller hela skolsystemet och pågår runt om i Europa. Lösenordet är anpassning. Allt ska anpassas efter vad som antas vara en nära framstående framtid. Alla ska fogas in i en mall. Det gäller i lika mån studenter och deras lärare.

Idag går det åt för mycket pedagogisk energi för att anpassa studenterna till ett samhälle där de ska reduceras till lydiga arbetstagare. Men en viktigare uppgift – viktigare

FOTO: INGVAR HJORT

inte minst för arbetsmarknaden! – är att få dem att tänka fritt och kritiskt. Ifrågasättandet är både utbildningens och forskningens mest nödvändiga tillgång. Ja, lusten att ställa obekväma frågor är viktig också för demokratin, i synnerhet i en situation där politiken håller på att bli affärsidé.

MEN NU GÄLLER DET i stället att produkterna ska standardiseras. Under namn av autonomi ska allt och alla underkasta sig en inre disciplin som till sist ska framstå som en andra natur.

Den svenska omdaning är listigare och mer förrädisk än den i länder som Storbritannien och Frankrike. Där pekar myndigheterna med hela handen. I Sverige får fler och fler spela dubbelroller: det är ofta lärare, forskare, ja också studenter som själva ska fungera som administratörer för den nya ordningen. Det skapas en vanda som sprider en känsla av delat ansvar.

DET ÄR FÅFÄNGT att föreställa sig ett öppet uppror mot tingens nya ordning. Vad skulle det leda till? Möjligen en kort tids anarki och knappast mer. Snarare tror jag på en mer omärklig, närmast smygande olydnad mot makten och dess påbud. Man behöver inte bryta mot den yttre formen. Man fyller i sina blanketter, snabbt och lagom nonchalant. Man lär sig det som många, under hårdare villkor, lärde sig i Sovjet och dess lydstat. Den påbudna ordningen blir ungefär som korstecknet för en katolik utan övertygelse. Man slår sitt kors, man citerar sin Breznev eller Honecker och går sedan snabbt vidare till det väsentliga: att bedriva en fri undervisning som ger föda åt fria människor och en fri forskning som också ifrågasätter det som maktens män och kvinnor förklarar vara fullständigt självklart.

DET ÄR VÄRT ATT stanna inför frågan vad frihet i forskning och undervisning egentligen innebär. Nonchalans kan man utveckla inför blanketter och sammanträden, men absolut inte inför kunskap. Där måste man förhålla sig till sina uppgifter ungefär som en skicklig musiker till sitt instrument. Först den som behärskar instrumentet kan improvisera och därmed förhålla sig fritt. Den undervisning och den

forskning som ska avvika från den påbudna medelmåttigheten måste göra det genom att vara bättre än normerna föreskriver. Det betyder kanske inte excellens i ordets snäva, forskningspolitiska mening. Excellent i den meningen är en virtuos som inte öppnar nya vägar. Den excellenten är instängd i ett regelverk.

Ett av dagens modeord gäller lärosätenas autonomi. Varför inte ta talet om autonomi på allvar och handla som om det fanns sanning i det? Varför inte utnyttja att den gamla ordningen bryts upp? Överheten har klistrat upp en ny tapet och kräver att högskolornas folk ska smälta in i den. Men vad kan överheten göra åt dem som kliver ut ur tapeten? Trots alla inskränkningar är fortfarande tillvaron vid kateder, i seminarierum och laboratorier friare än på de flesta andra håll i samhället.

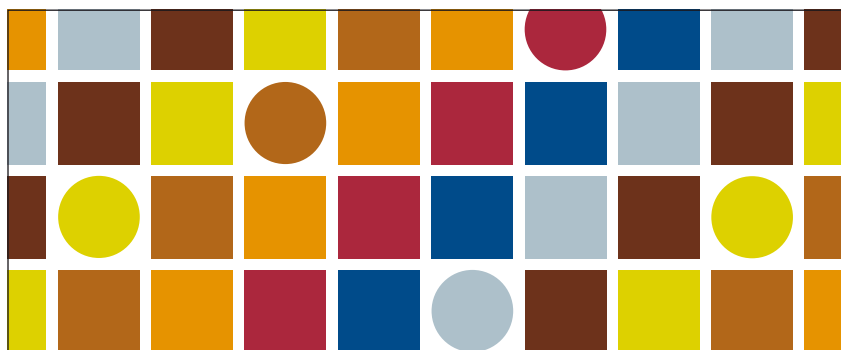
DE TYNGSTA MAKTMEDLEN som överheten har till sitt förfogande är de ekonomiska. Studenterna disciplineras genom ett studiemedelssystem som ska tvinga dem att välja den kortaste vägen till examen och yrke. Lärarna ska se till att studenterna tar sina poäng på föreskriven tid; annars straffas deras institutioner, fakulteter och lärosäten. Forskare ska lydigt välja de områden som utpekats som ekonomiskt mest vinstgivande.

De som har lättast att glida ur greppet är säkert forskarna. De kan formellt hålla sig till de påbudna ämnesområdena och ändå utnyttja sin frihet.

LÄRARE ÄR TILL SIST också relativt fria med sina studenter. Svårast att klara den ekonomiska pressen har studenterna. Därför borde lärare och forskare ställa upp i en gemensam protest mot ett system som försvårar för den unga generationen att fritt söka kunskap. Jag tror att en sådan protest, tillräckligt kraftfull, skulle kunna ge resultat.

Än är universitetet, denna gamla institution som genomgått så många kriser och så många metamorfoser, inte förlorat.

*Sven-Eric Liedman, idéhistoriker
Krönikan anknyter till boken "Hets!
En bok om skolan", som publicerades i januari.*

GU Online 4 maj

Välkommen till en **temadag kring varierade undervisningsformer** den 4 maj på Pedagogen. Vi får se och diskutera arbetssätt som är studentaktiva, praktisknära, flexibla och IT-baserade. Ur programmet:

- *Att skapa studentaktiva och stödjande nätstudier:* Morten Flate Paulsen, NKI Nettstudier, Norge.
- *Video i professionsutbildning: Exemplet odontologi och lärarutbildning.* Hans Rystedt, Claes Reit, Sylvi Vigmo, Solveig Sotevik.
- *Att skapa närvaro i undervisning: Exempel från scenisk framställning och nätstudier.* Per Nordin, Mona Nilsen, Mattias v. Feilitzen.

Dessutom presenterar Lars Pareto och Zana Leric en studie av undervisningsformer vid Göteborgs universitet.

Anmälan senast den 27 april • [Läs mer på www.pil.gu.se/guonline](http://www.pil.gu.se/guonline)

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vad gör du för miljön en helt vanlig dag på jobbet?

Ulf Andersson

Miljösamordnare på miljöenheten

– För mig som hela tiden arbetar med miljöfrågor är detta ganska självklart. Förutom det vanliga med källsortering, energisparande, e-möten, har vi en ständig diskussion kring fikabordet hur vi ska kunna minska vår negativa miljöpåverkan. Samtidigt håller jag på med miljörevisioner, miljöutbildningar, miljökonferenser med mera. Just nu söker vi att få World Environmental Education Congress till Göteborg 2015. Ett samarbete mellan GMV, GU, Chalmers, Göteborgs Stad, Utbildningsdepartementet med flera.

Ann-Christin Thor

Fakultetsdirektör vid fakultetskansliet för naturvetenskap

– Jag bor utanför stan och tar mig till jobbet med kollektivtrafik. Jag stänger av all elektrisk utrustning vid dagens slut och jag skriver inte ut meddelanden eller information jag får via e-post på papper utan läser på skärmen. Hoppas att GU snart går över till elektronisk signering vilket skulle innebära snabbare handläggning och ytterligare minskad pappershantering. Inom kort startar vi ett energisparprojekt på kansliet – hur mycket det går att minska inom en rent administrativ enhet? Vi har också infört "fakultetskansliets lilla miljöpris" som går till den som gjort en särskild insats för miljön.

Mats Sandberg

Professor vid avdelningen för medicinsk kemi och cellbiologi

– Tar min underbara cykel från Pixbo till Medicinareberget (sångsvanarna kvar i Stensjön). Efter en kort dusch drar jag i gång min miljömärkta laptop och börjar arbeta cirka 30 procent med miljöfrågor (jag är ju miljösamordnare). Avbryter för Kravmärkt cappuccino och lunch. Försöker verkligen tänka miljö-/klimatpåverkan, släcker ljus vid lunch, källsorterar självklart. Cyklar hem och i Gunneboskogen känns det gött – snart sjunger ju taltrasten här!

Ida Hellmark

Koordinator vid institutionen för nationalekonomi

– Jag stänger av datorskärmen och släcker lampan varje gång jag lämnar rummet och försätter datorn i vänteläge vid längre paus och lunch. Sedan stänger jag av datorn och skärmen helt när det är dags att cykla hem ifrån jobbet.

NY PÅ JOBBET

Peter Fischer är ny adjungerad professor i cypriotisk arkeologi. Han är specialiserad på kulturer från brons- och järnåldern kring östra Medelhavet och i Främre Orienten och ska leda de svenska utgrävningarna på Cypern.

Oskar Lindwall är ny docent vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande. Han forskar om relationen mellan lärande, kunskap och social ordning.

Kerstin Norén är föreslagen som ny rektor för Högskolan Väst. Hon är för närvarande rektor vid Karlstads universitet, professor i svenska och var prorektor vid Göteborgs universitet 2003–2006.

Åsa Boholm, professor i socialantropologi, är från den 1 februari föreståndare för Cefos. Hon har koordinerat flera stora mångvetenskapliga forskningsprojekt om riskhantering och riskkommunikation inom transportsystem som vägar, järnvägar och sjöfartsleder.

Johanna Ahl är ny chef för Servicecenter. Hon har tidigare haft flera administrativa chefsuppdrag inom sjukvården. Hennes uppgift är att förenkla vardagen för dem som befinner sig vid universitetet genom att ge samlad information och service.

Lena Lind Brynstedt är ny koordinatör och informatör på Filmhögskolan. Där är också **Linda Tedsdotter** nyanställd som tekniker.

Kristoffer Hellstrand, professor i immunterapi, har utsetts till ny vicedekan för forskarutbildningen vid Sahlgrenska akademien.

Larisa Beilina är ny docent i tillämpad matematik. Hon forskar om inversa problem och har utvecklat två nya matematiska metoder som kan användas inom så skilda områden som cancerdiagnostik och vid säkerhetskontroller på flygplatser.

Anne Orford, professor vid Melbourne Law School, University of Melbourne, blir den 1 april ny innehavare av gästprofessuren till Torgny Segerstedts minne. Hon forskar inom områdena internationell rätt, mänskliga rättigheter och rättsteori och har tidigare varit gästprofessor vid New York University och Lunds universitet.

Paul Helquist, professor vid University of Notre Dame, har erhållit Tage Erlanders gästprofessur i organisk kemi. Anställningen finansieras av Vetenskapsrådet.

Björn Brorström, professor i företagsekonomi, tillträder den 1 augusti tjänsten som rektor vid Högskolan i Borås. Han har tidigare varit prefekt på Förvaltningshögskolan.

Gunhild Vidén, prefekt vid institutionen för språk och litteratur, har utsetts till ledamot i Riksarkivets rådgivande nämnd för Svenskt Diplomatarium. Det är ett projekt som innebär kontinuerlig utgivning av alla de medeltidsbrev som finns i Riksarkivets samlingar. Arbetet påbörjades redan på 1820-talet, och är inte avslutat ännu.

Pauline Sjöberg är ny informatör på universitetsbiblioteket.

Oluf Andersen är ny adjungerad professor i neurologi med särskild inriktning mot multipel skleros.

Chandrasekhar Kanduri är ny professor i medicinsk genetik, särskilt RNA-epigenetik.

Camilla Stiller är vikarierande upphandlare. Hon har tidigare arbetat som biträdande forskare på Genomics Core Facility vid Sahlgrenska akademien.

UTMÄRKELSER

Jan Lindhe, professor emeritus vid institutionen för odontologi, har utsetts till hedersdoktor vid Aristoteles universitetet i Thessaloniki, Grekland. Han får hedersbetygelser för sin forskning om benatrofi som följd av tandförlust och om hur benets kvalitet och kvantitet påverkas genom olika ingrepp.

Gustav Johansson, som studerar molekylärbiologi och forskar på jästceller, har fått årets Anders Wall-stipendium för naturvetenskaplig forskning. Stipendiet är på 150 000 kronor.

Pablo Wiking Faria har av Kungl. Vitterhetsakademien i Stockholm tilldelats ett pris på 50 000 kronor för avhandlingen *Freden, friköpen och järmplogarna*. Den visar att en bondevänlig politik tillsammans med böndernas möjligheter att friköpa jord var de viktigaste anledningarna till jordbrukets utveckling i Sverige under 1700- och 1800-talen. Avhandlingen belönades redan 2010 av Kungl. Gustav Adolfs Akademien för svensk folkkultur.

Daniel S. Olsson, doktorand samt AT-läkare på Sahlgrenska Universitetssjukhuset, har vunnit årets forskningsstipendium från Svenska Endokrinologföreningen på 100 000 kronor. Han får stipendiet för forskning om genetiska skillnader mellan stillsamt och aggressivt växande icke hormonproducerande hypofysadenom, en sorts hjärntumör.

Klas Rönnbäck, gästlärare vid ekonomisk-historiska institutionen har av Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället tilldelats ett vetenskapspris för din forskning om världshandel och kolonialism.

Fredrik Bäckhed har tilldelats the DPLU/LUDC Nordic Prize på 50 000 kronor. Han får priset för sin forskning om hur förändringar i tarmfloran kan vara en orsak till den ökade fetmapandemin.

Louise Adermark, forskare vid institutionen för neurovetenskap och fysiologi, är den första mottagaren av Jörgen Engelstipendiet. Hon får utmärkelsen för sitt högkvalitativa arbete inom beroendemedicin.

ANSLAG

Johan Janssons stiftelse för cancerforskning har beviljat följande medel: **Gabriella Arne**, doktorand vid institutionen för biomedicin: 80 000 kronor; **Fredrik Enlund**, docent i klinisk molekylär patologi: 100 000 kronor; **Sigvard Eriksson**, specialistläkare i ortopedi: 30 000 kronor; **Hanna Logenius**, forskare vid institutionen för biomedicin: 100 000 kronor; **Anders Ståhlberg**, doktorand vid institutionen för biomedicin: 100 000 kronor; **Christer Thomsen**, doktorand vid institutionen för biomedicin: 82 000 kronor.

Ralph Nilsson, forskare vid avdelningen för arbets- och miljömedicin, får 2 miljoner kronor från AFA forskningsstöd för en studie om utvecklingen av cancer bland sjömän. Tidigare studier har visat att sjömän har en förhöjd sjuklighet i leukemi och lungcancer.

Formas har beviljat medel till följande projekt: **Joakim Larsson**, forskare vid sektionen för fysiologi, får 5, 5 miljoner kronor för sitt projekt om hur exceptionellt höga utsläpp påverkar antibiotikautveckling och antibiotikaresistens. **Gerd Sällsten**, professor vid institutionen för medicin, får 2,3 miljoner kronor för sin forskning om långdistanstransporterade och lokala luftföroreningars effekt på hjärtinfarktsrisk hos svenskar. **Lars Barregård**, professor vid avdelningen för samhällsmedicin och folkhälsa, får 2 miljoner kronor för ett projekt om kadmium och diabetes.

ÖVRIGT

Evidensens många ansikten
Den evidensbaserade medicinen har som målsättning att alla beslut om behandlingsmetoder ska bygga på forskning av bästa möjliga vetenskapliga kvalitet. I denna antologi diskuterar vetenskapsteoretiker vid Göteborgs universitet hur evidensbaserat beslutsfattande fungerar i praktiken.

Volvo i våra hjärtan
Hur är det att arbeta på Volvo? Och hur har svensk bilindustri utvecklats på senare år? Det är några frågor som ställs i boken *Volvo i våra hjärtan*. Åtta författare, varav sex verksamma forskare vid Handelshögskolan, berättar om olika erfarenheter av Volvo som arbetsgivare och forskningsobjekt.

- Vi har skrivit boken dels som en reaktion på en förlegad syn på bilindustrin som blev väldigt tydlig under finanskrisen och dels som ett uttryck för en oro för

framtiden, förklarar Sten Jönsson, professor i företagsekonomi. Boken är utgiven på Liber förlag.

Kultur, demokrati och staden
Den 6 april föreläser Birgitta Jordansson om *Kvinnor och män i den moderna stadens framväxt* medan Thomas Magnusson föreläser om *Göteborg - extremernas stad*. Tid: 13:00-17:00
Plats: Wallenstamsalen, Stads-museet

Bedömningssystemet under lupp
Torsdagen 7 april arrangerar Nationella sekretariatet för genusforskning ett panelsamtal om bedömning av forskning. Samtalet utgår från rapporterna *Kollegial bedömning av vetenskaplig kvalitet - en forskningsöversikt* samt *Hans Excellens: om miljardsatsningarna på starka forskningsmiljöer*. Tid: Klockan 13.30-16.00
Plats: Sal 10, universitetsbyggnaden i Vasaparken
Anmälan: Senast fredagen 1 april till kajsas.ruuth@genus.gu.se

Revisiting New War Theory and Practice
Professor Christine Sylvester är moderator när institutionen för globala studier och Gothenburg Centre of Globalization and Development bjuder på debatt om krigföring idag. Övriga deltagare är Stephen Chan, Heonik Kwon, Mats Utas och Maria Baaz. Datum: 13 april
Tid: 16:00-18:00
Plats: Campus Linné, Annedalsseminariet, Sal 220
Kontakt: maria.stern@globalstudies.gu.se

Konferens om missbruk
I april ska ett slutbetänkande om den svenska missbruks- och beroendevården överlämnas till regeringen. Den 28 april arrangeras en konferens där rapporten diskuteras med politiker och andra verksamhetsansvariga i Västra Götaland. Dagen leds av Claudia Fahlke, psykologiska institutionen och Lennart Rådenmark, länsstyrelsen. Tid: 13:00-16:30
Kontakt: Nicholas.singleton@grkom.se

Ny seminarierie om språkpolitik
I vår startar en seminarierie om språkpolitik, öppen för alla, såväl allmänhet som studerande, lärare och forskare. Bland annat kommer regeringens önskan att höja statusen på språkutbildningar att diskuteras liksom frågor om både svenskans och olika minoritetsspråks status. Den 3 maj handlar seminariet om engelska i undervisningen. Föredragshållare

är Kerstin Norén. Tid: 15:00
Plats: Sal 10, universitetsbyggnaden, Vasaparken

Frukostmöte om mode
Också modebranschen börjar bli mer hållbar. Mer om vad som är på gång, samt hur en motgång kan bli en framgång, kommer Josefín Lassbo, designer och entreprenör, att berätta om vid ett frukostmöte. Arrangör är Göteborgs universitet, Chalmers och Connect Väst. Tid: Torsdag 12 maj klockan 07:15-08:45
Plats: Palmstedtsalen, Chalmers kårhus
Arrangemanget är kostnadsfritt men anmälan görs på www.connectvast.se

Föreläsningar om Ryssland
Ekonomihistorikern Lennart Samuelsson fortsätter sin populära föreläsningsserie om Sovjetunionen. Tisdag 17 maj: Sovjetunionen inför och under andra världskriget - om Molotov-Ribbentrop-pakten, Operation Barbarossa, Nazitysklands förintelsekrig, Jaltaavtalen. Tisdag 20 juni: Om vad tvistar historikerna i Ryssland i våra dagar? Om förutsättningarna för fri forskning, uppgörelsen med det förflutna, avstaliniseringen. Tid för båda föreläsningarna: 15:15-17:00
Plats: Stora hörsalen, Humanisten

Forskardag för doktorander
Tillsammans med GU och Vetenskapsfestivalen inbjuder Göteborgs universitets doktorandkommitté till en forskardag. Temat är Creative research in time of globalization och målet är att doktorander och forskare från olika områden ska träffas och inspirera varandra. Bland annat kommer professor Georg Kuhn att föreläsa om kreativitet, intuition och forskarutbildning. Dr. Leticia Britos Cavagnaro från Stanford University, USA, kommer att föreläsa om design som ett verb. Dessutom kommer en paneldiskussion att ledas av professor emeritus Sven-Eric Liedman. Tid: 14 maj klockan 13.00-17.00. Plats: Pedagoger, HUS A, Kjell Härnqvistsalen. Senast 20 april ska anmälan skickas till: mahssa.karimi@lungall.gu.se. OBS: 45 doktorander kommer att lottas ut att delta i en middag på Ågrenska villan samma kväll tillsammans med föredragshållarna och panelen.

BAKOM AVHANDLINGEN

350 hus med historia

De höga spetsiga fönstren och de mörka bänkraderna påminner om en kyrka. Men det är ett tingshus det handlar om, uppfört i slutet av 1770-talet och ombyggt 1898.

Varför huset ser ut så här och vilka som bodde och verkade där – det var frågor som fick Eva Löfgren att bestämma sig för att bli forskare.

DET HELA BÖRJADE 1997 när hon som nyutexaminerad bebyggelseantikvarie fick jobb i det så kallade Dokumentationsprojektet. Det var Institutet för Rättshistorisk Forskning som ville genomföra en kartläggning av alla tings- och rådhus i landet.

– Kartläggning är en typ av arbete som unga antikvarier ofta sätts på vilket faktiskt är konstigt, förklarar Eva Löfgren. Man måste titta på många hus innan man ser och kan beskriva bebyggelsens särart, som ung har man helt enkelt inte tillräcklig erfarenhet. Hur som helst, i projektet arbetade vi två antikvarier och en jurist med Göteborgs tingsrätt som bas. Därifrån ringde vi runt, talade med tingsrätter, hembygdsföreningar och museer på jakt efter de domstolsbyggnader som fortfarande stod kvar. Det handlade om hus byggda 1734–1970 då ansvaret för tingshusen fortfarande låg på lokalsamhället, innan staten tog över.

ÄVEN OM DET fanns beskrivningar av enskilda hus hade ingen tidigare gjort någon ordentlig sammanställning av byggnaderna eller någon uppdaterad översikt över domstolsorganisationen. Inventeringen visade att det finns cirka 350 tingshus, spridda över hela Sverige, i varierande skick.

– Sedan började det mest tidsödande arbetet: att besöka alla byggnaderna, prata med människor på plats, fotografera och dokumentera.

Många hus hade omvandlats, exempelvis till daghem, bibliotek, konserthus eller privatbostäder.

– Men det fanns också byggnader som reducerats till redskapsbodas, berättar Eva Löfgren. Och ett 1700-talshus på 200 kvadratmeter i Uppland hade använts som hönshus.

Efter tre år var projektet klart. Men Eva Löfgren kände att hon hade många obesvarade frågor.

– Jag ville förstå de här miljöerna, vad det var som hade styrt utformningen och hur husen hade använts. Vad berättar till exempel tingshuset i Sollefteå med sina sex entréer, varsin för domstolens personal, nämndemän, notarier, husjungfru, häradsövdingens familj och tingsbesökare? Och hur gick det till när Kinnefjärdings tingshus utanför Lidköping byggdes på 1780-talet, på ruinerna av ett 1600-talshus? Något som förbryllade mig var de äldsta husens kök och bakugnar. Ibland kunde det till och med finnas rum för en hushållerska. Vilken roll hade hon under tingsdagarna?

HISTORIKER ÄR MÅNA om att vara källkritiska. Sådant som inte tas upp i det skriftliga källmaterialet går inte att skriva om.

– Källkritik är förstas grundläggande men det är något som också innebär att många människor exkluderas från historieskrivningen. Från senare tid vet vi till exempel att det levde barn, hushållerskor och vaktmästare med familjer i tingshusen. Även om vi inte kan få absoluta svar tyckte jag det var angeläget att ställa frågor om tingshusens användning, förutom för rättsskipning, och försöka ställa samman de fragment som finns om alla dessa människor.

Avhandlingen har blivit en bok på över 600 sidor, full av ritningar och bilder vackra som smycken.

– Idag handlar tingshusbyggnade om säkerhet,

exempelvis Göteborgs nya tingsrätt, påpekar Eva Löfgren. Att tingshusen blivit större och kanske ligger 30 mil från där man bor har att göra med den allmänna centraliseringen av offentliga funktioner som pågått sedan 1800-talet. Jag har ofta funderat över vad det geografiska avståndet innebär för de orter som har haft domstol i flera hundra år. Tingshusens historia handlar ju också om landsbygdens och den lilla stadens förändringar – och det är något jag hoppas kunna fördjupa mig i framöver.

EVA LUNDRÉN

EVA LÖFGREN

Aktuell: Har skrivit avhandlingen *Rummet och rätten. Tingshus som föreställning, byggnad och rum i användning 1734–1970*.

Arbetar som: Redaktör för tidskriften *Byggnadskultur*, undervisar på Göteborgs universitet, gör utredningsarbete om listning av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse för länsstyrelsen Västra Götaland.

Familj: Man och två barn.

Bor: I Mariestad.

FOTO: JOHAN WINGBERG